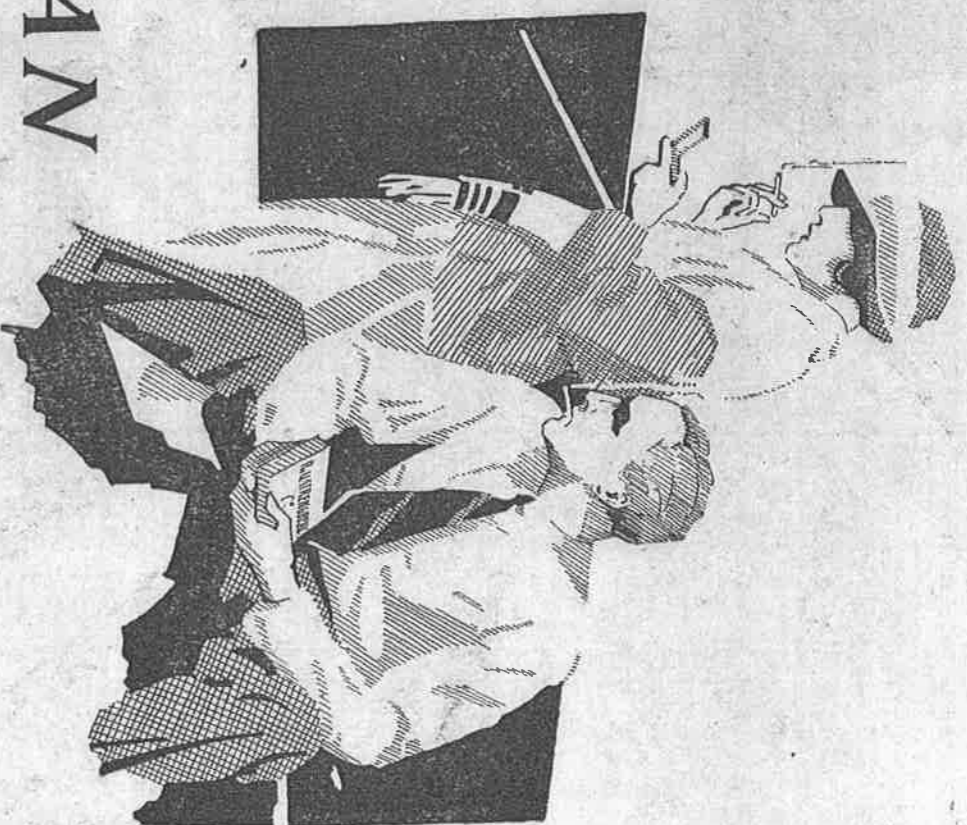

Fröön Joulu

Epäroitekö

vielä minkä savukkeen
valitsette tupakaksenne?

Tutustukaa

MEKKAAN

sillä Mekka on juuri sellainen savuke,
jota Te olette aina kaivanneet: mieto,
virkistävä ja hyväntuoksuinen.

Mekan imukkeessa on vanua.

Mekan raakatupakka on
tätä savuketta varten eri-
koisesti valikoitua ja tuo-
tetaan se suoraan lämmäi-
den kuuluisimmilta tu-
pakkaviljelyksiltä.

Ab. Ph. U. Strengberg & Co Oy.
Pietarsaari.

KYRON JOULLU

1924

suomen kansainvälinen liike

suomen kansainvälinen liike on ollut Suomessa 1919-1920-
vuosien välillä voimissaan ja on ollut merkittävässä asemassa
suomen kansainvälinen liike on ollut Suomessa 1919-1920-
vuosien välillä voimissaan ja on ollut merkittävässä asemassa
suomen kansainvälinen liike on ollut Suomessa 1919-1920-
vuosien välillä voimissaan ja on ollut merkittävässä asemassa

HAAMEENKYRON SANOMAIN JOULULEHTI

TOIMITANUT U. W. WALAKORPI

ASUINKAUPUNGIN KILPAILU

Joulukirjeen

Rirekkaasti loistaa hirttiliät.
Nuoret, wanhdat kirjjeen rientävät
Ruulemahan pöyhää janomaa.
Tahfifateilshsja hshpse ma.

Onnen-uinta luonto unelmoi.
Rorkeudesta enbet'raulu joi:
niinhuin kirjjeafade kebäinen
wuotaa hopeaisjet soinnut sen.

Säteilkäätte, tähdet korbeat,
juhiskaatte, siibet walbeat!
Joulukirjeen kaitte kirjupitaa
Ruulemahan pöyhää janomaa.

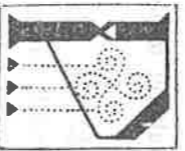
21. 12. 1871 alalbrpi.

Rauha, rauha maasja ollebon,
maasja, koti ihmisten mi on!
On huin ilijat hösstä puhkeais.
On huin täghthmöhjen kairuu jais.

Soi'os, ihme-jäwbel tenhoinen,
joi'os idästä ja läntehen,
etelästä pohjaan riemuin joi,
että kansat maan juu huulla woil!

ANTTI THURONIUS

KULLUISA KYRÖLÄINEN
KIRJOITTANUT O. A. LOUHELAINEN

aitsi pappien pojista, joista usiammat ovat
papeiksi tulleet, on entisen lkaalisten alalta muista
säädyistä aivan harva pyrkinyt opintelle ja vir-
kamiheksi. Että täältä muista säädyistä niin peräti
harva lukumies tavataan lähteneeksi, tulee siitä,
ettei täällä viime vuosikymmeniin asti ole muita
virkamielisiä asunut kuin papit ja nimismiehet, jotka maam-
me tavan mukaan poikansa aina toimittavat luku- eli virka-
mieheksi, jos se siihen on sopiva tai ei, eikä taas talon-
poikaisesta kansasta täällä vuosisatojen kuluessa tiedetä kuin
muutama ainoa yrittäneen oppineeksi kirjamiheksi, joka
seikka myös osaksi osoittaa kuinka paljoo alhaisemmalla
sivistyksen kannalla paikkakuntamme kansa seisoo kaikkien
muitten Turun läänin paikkakuntain rinnalla, joista melkein
jokaisesta köyhempäinkin parista muinen sekä nykyään on
noussut monia kelpo opettajia ja oppineita". —

Näin sanoo lkaalisten pitäjän historian tekijä Carlsson
v. 1871. Ja kun hän mainitussa teoksessaan esittää myös

entisen Kyrön pitäjän historiaa aina v. 1640 tienoilte, koskee
hänen yllämainittu lausuntonsa kaikkia Kyrön pitäjästä syri-
tyneitä seurakuntia ennen v. 1640, myöskin emäseurakuntia
Hämeenkyröä. Mutta kyllä Kyröstä on lähtenyt ainakin joku
suku, joka vuosisatoja on antanut ja parastaikaa antaa suo-
melle kelpo opettajia ja oppineita. Tarkoitan tällä ennen
kaikkea *Palander*-sukua, jonka jälkeläisistä nykyäänkin suo-
mennetulla sukunimellä *Suolahti* on useampia oppineita,
m. m. nykyinen yliopiston rehtori Huugo Suolahti, jonka
nimi on mainittu paraikaa asetettavien tasavaltamme presi-
dentin ehdokkaiden huomattavimpien joukossa. Mutta jo
vuosisatoja aikaisemmin on suvussa ollut loistaviakin tähtiä
yliopistomme oppineiden ja opettajien joukossa. Sellaisiin
kelpo opettajiin ja oppineisiin kuuluu otsikossamme mai-
nittu *Antti Thuronius*.

Tutkessani tämän miehen sukuperää, en aluksi päässyt
pitemmälle hänen isäänsä, joka oli Thuro (eli Thure) Theo-
dorin poika. Thuro Teodorin poika oli jakamattoman Kyrön

kappalaiset
kylässä. (T
Finno piti
Thuron luo
Hämeenkyr
niuksen äiti
Henrikinp
kirkkoherr
kirkkoherr
Leinbergin
herrana o
(Axel Tec
Hän siis c
veli. — A
Turkiessan
luetteloa
jänneskun
kaikki kol
sonille (P
rich-nimi
nimestä.
kelassa vi
oli siellä k
1866 yksi
muistuttav
herra Th
Voimme
nen vanh-
juuret Ky
Antti
Hämeenk
laaksi ja
maisterin
opettajan
tenbergin
kanssa, j
suositukse
run ylio
1657 siis
ja vielä j
kansa li
suurta lu
toortissa
se, että
tiin ylio
kuolemak
se, että
uudet se
Antti
kykyä os
kansa o

kappalaisena noin vuodesta 1630 ja asui nähtävästi Tokoisten kylässä. (Tokoisissa ainakin v. 1647 silloinen kirkkoherra Henrik Finno piti Herra Thuron kanssa kirkonhiliselyivistä nähtävästi Thuron luona.) Herra Thuro oli sittemmin vuosina 1652—1666 Hämeenkyrön kirkkoherrana. Hänen vaimonsa, siis Antti Thuroninuksen äiti, oli Walborg Abrahamin tytär, jonka isä oli Abraham Henrikinpoika, Kyrön kappalainen vuosina 1600—1611 ja kirkkoherra vuosina 1611—1614, ja isän isä oli Kyrön kirkkoherra Henrik Olavinpoika vuosina 1561—1610. — Leinbergin Paimennuivosta huomasi, että Keurun kirkkoherrana oli v. 1630—1646 Axillus Theodoric Kyroensis (Axel Teodorinpoika Kyroäläinen), Palander-suvun kantaisä. Hän siis on Kyrosta kotoisin ja siis varmasti Herra Thuron veli. — Mutta kuka on tuo Teodor, jonka poikia he ovat? Tutkiessani Nuijasodan jälkeisen vuoden 1597 autioitlaintuetteloa Kyrossä, huomasiin Lahdenpohjan (Ikaalisten) neljänneskunnan Kurkelan kylän kohdalla merkinnän, että kylän kaikki kolme autioitilaa ovat läänitetyt ratsumies Didrich Personille (Pietarinpojalle) Anders Larssonin lipullisesta. Didrich-nimi on muunnettu lyhenneys latinalaisesta Theodoricus-nimestä. Sama Theodoricus eli Teodor omisti Ikaalisten Kurkelassa vielä v. 1600 ainakin yhden talon. Ja vielä v. 1734 oli siellä kaksi Tiirikka-nimistä ja yksi Turu-niminen talo, sekä v. 1866 yksi Tiirikka- ja yksi Tuuri-niminen talo, mikä nimet muistuttavat ratsumies Didrichin ja hänen poikansa kirkkoherra Thure Teodorinpojan niitä aikanaan hallinneen. — Voimme siis pitää Antti Thuroniuista kyroäläisenä, koska hänen vanhemmillaan sekä isän että äidin puolelta on tällaiset juuret Kyrossä.

Antti Thuronius syntyi lokakuun 31 päivänä v. 1632 Hämeenkyroässä, tuli v. 1648 kausioistavuotiaana ylioppilaaksi ja v. 1653 maisteriksi Turun akatemiassa. Nuorena maisterina oleskeli hän Tukholmassa aatelisperheissä koitopettajana, m. m. kuuluisan sotapäällikön kreivi Arvid Wittenbergin luona. Täällä tutustui hän kreivi Pietari Brahen kanssa, joka oli Turun akatemiain kansleri. Wittenbergin suosituksesta toimitti kreivi Pietari Brahe Thuroniuksen Turun yliopiston professoriksi logigassa ja metafysikassa v. 1657 siis ennen kuulumatoman nuorena, tuskin 25-vuotiaana. Ja vielä ihmeellisempää oli, että hän v. 1660 sai entisen virkansa lisäksi fysiikan ja kasviopin professorin viran. Sitä suurta luottamusta, mitä opettajakumppani yliopiston konsistorissa ja yliopiston korkein hallitus osoitti hänelle, osoittaa se, että Thuronius kolmekymmenvuotiaana v. 1662 nimettiin yliopiston rehtoriksi, jota virkaa hoiti kolme vuotta lähes kuolemaansa asti. Hänen hallinnollista kykyään osoittaa myös se, että hän oli jäsenenä komiteassa, joka laati yliopistolle uudet säännöt, jotka vielä 1800-luvulla olivat käytännössä. Antti Thuroniuksen monipuolisuutta ja pulppuvaa työkykyä osoittaa taas se, että hän v. 1658 arnoo itselleen oman virkansa ohessa kihlakunnan tuomarin virkaa, koska hän on

nähnyt monta heikkoa henkilöä asetettavan sellaisiin virkoihin. Sitä hän kuitenkin ei nähtävästi saanut eikä siihen olisi hänellä aikaakaan ollut, kun hän, kuten edellä on mainittu, kohta sen jälkeen sai toisenkin professorin viran hoitaakseen. Sitäpaitsi hän luonnontieteilten professorina toimitti vuodesta 1660 lähtien almanakkaa eli kalenteria, jota siihen aikaan pidettiin erittäin onnistuneena. Almanakassa hän sen ajan tavan mukaan ennusti tulevia tapahtumiaakin. Almanakkaa levisi Ruotsiinikin.

Professorina ja yliopiston rehtorina otti hän tehokkaasti osaa yliopiston hallintoon. Erityisesti on mainittava hänen verrattain vapaamielinen ja suvaitseväinen suhtautumisensa niihin noitajuttuihin, joita käsiteltiin yliopiston konsistorissa. Noituuteen erehtyneille puolsi hän senaikuisiksi jotenkin lieviä rangaistuksia. Niinpä hänen vaikutuksestaan erään noituudesta syytetyä ylioppilaan, jolle oli vaadittu kuolemantuomion rangaistusta, tuomio lievennettiin yliopistosta erottamiseksi.

Mutta suurimman maineensa saavutti hän yliopiston opettajana ja tiedemiehenä varsinaisella alallaan, filosofiasa. Toisin hän omisti niin laajat tiedot, että hän yliopiston hallituksen mielestä kykeni hoitamaan filosofisessa tiedekunnassa mitä professorin virkaa tahansa, mutta syvimmin oli hän kuitenkin perehtynyt filosofiaan. Hän edusti siihen aikaan valalla olevaa uusskolastista suuntaa, jota hän kehittäi julkaisemissaan ansiokkaissa metafysikan ja logigan oppikirjoissa. Molemmat teokset osoittavat tekijänsä laajaa lukeneisuutta ja tavatonta terävyyttä, mutta samalla sitä hienonhienoa skolastista rikkiviisautta, joka oli tälle ajalle ominaista. Niin suuri arvo oli hänellä opettajana ja tiedemiehenä, että muut opettajat seurasivat Thuroniuista, jonka nimellä oli hyvä kaikki ulkomallakin.

Mutta suurtilakin henkilöillä on heikkoutensa. Niin oli Antti Thuroniuksellakin. Hänen heikkoutensa oli rahan ahneudessa. Jo hänen kihlakunnantutomaarin viran tavoittelunsa ja sitten kahden professorin viran pitämisen sitä osoittavat. Sitä osoittaa myös eräs perinnöntavotte-luultu. Hänen äitinsä eno, ratsumestari Axel Martinpoika Sabel, jonka kuningas Kustaa Adolf oli sodassa osotettujen ansioitten takia korottanut aatelisäätyyn, oli Rautajoen säterikartanon omistajana Tyrväällä kuollut jättämättä rintaperillisiä. Sabelin leski omisti vanhuuden heikkona vielä tilan. Servuoksi pyysi Thuronius saada sen omaksensa v. 1661, jolloin hänellä jo oli kaksi virkaa yliopistossa ja hänen veljensä ja sisarensa olisivat olleet paremmin sen tarpeessa. Tilaa nähtävästi hän ei saanut eikä hän sitä tarvinnutkaan, sillä neljää vuotta myöhemmin kuoli hän, elokuun 8 p:nä 1665, ennen isäänsä ja äitiänsä väjaan 33 vuoden ikäisenä jättämättä perillisiä jälkeensä.

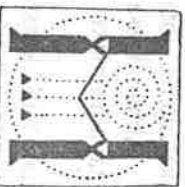
Hänen elämänsä oli lyhyt ja loistava kuin tähden lento. Mainneen kukkuloilla hän loisti, josta loisteesta aikanaan hänen syntymäseutunsaakin osansa sai.

MUUAN LAPSUUDENAIKAINEN JOULUMUISTELMA

KIRJOITANUT U. W. VALAKORPI

erättää eloon, muistot! Astukaa esiin salatuista kätkeisänne! Tänään on jouluatto-ilta, ja kuusen kynttilät säteilevät, ja joulupukki kolkuttaa ovelle ja tuo tuommisensa — aivan kuin lapsena, kauan, kauan sitten. Ja huomenna on joulupäivä, ja aamulla varahin mennään valaistuun kirkkoon, ja kulkuset kiitsevät . . . . Ja sen perästä seura tapainpäivä rekäjoineen ja näytelmi-
neen ja iloineen . . . .

Herättäkää eloon, muistot!

Mistä johtui, että minä juuri nyt satuin muistamaan erään lapsuutenaikaisen tapainpäivän, jolloin ensi kerran elämänsäni "pelasin teatteria", esiinnyin niin sanoakseni suutelle yleisölle? Minä olin kahdenoistavuotias, ja me esitimme silloin erään veljeni kirjoittaman näytelmän . . . . Kuusen kynttilöitten kirkkaasta säteilystäkö se lennähti mieleeni vaiko siitä omiuisesta herkkyydestä, minkä jokainen uusi jouluilta ihmisen sisimmässä herättää eloon, vaiko jostakin muusta syytä? Jumala tesi, — minä näen sen nyt vain ihmielävänä edessäni. Ja minä tahdon avata oveni lempeitten, kultasilmäisten muistojen astua sisään. Tulkaa, tulkaa kaikki!

Minulla oli kyllä jo aikaisemmin ollut nukketatteri, missä olin esittänyt pikkuveljilleni sekä Shakespearen *Kingias Learia* että Aleksis Kiven *Kullervo* — isäni kirjähyllystä olin löytänyt ne kirjat — että lukemattomia muita suurempien ja pienempien mestarien teoksia, olennaisesti ymmärtämättä niistä mitään; — minä olin hirttelöity nukkeja ja luke-
nut kirjasta kulekin näytelmän henkilöille kuuluvat vuoro-
sanat, pikkuveljieni jännittyneinä kuunnellussa; — mutta seihän oli ollut vain nukketatteria, lapsellista ja joutavaa, kun sen-
sijaan tänä iltana minä vasta oikein saisin "esiintyä", läpäistä tulikokeeni, näyttää mainetta ja laakeretia! Tunsin aivan kasvavani sitä ajatellessani. Oliko mitään suuremmoisempaa kuin teatteri, mitään salaperäisempää ja kiehtovampaa!

Ah, minä olin kahdenoistavuotias, niinkuin sanoin, ja vanhin veljeni, jolle teatteri myöskin merkitsi kaikkea maailmassa, oli kirjoittanut näytelmän, jonka esittäjiksi oli koottu talon kaikki mahdolliset käyttökehoiset voimat, minä niiden mukana, sillä olisihan ollut suunnaton vääräys minua kohtaan, jos minut olisi syrjäytetty: minullahan oli jo monet vuodet ollut nukketatterikin, ja sitäpaisi olin kirjoitellut itsekin näytelmiä, niin että oikeastaan olisin soveltunut vaikka johtajajaksikin, jos niikseen olisi tullut! Minun tuli näyttellä rakastunutta suutarin oppipoikaa, jonka lemmittyinä oli rouva pormestarinan hurmaava kamarineitsyt; tämä oli määrätty naapurin kultahuksinen tytär, josta todellisuudessaakin salaa haaveilin. Minä olin kirjoittanut hänelle hehkuvia runoja, ja me luonnollisesti menimme naimisiin, jähka minä löysin suuren aarteen. Aarre oli minulla jo melkein tiedossani. Se oli syvällä metsässä, maahan kätkeytnä, minä olin nähnyt

monena iltana salaperäisten tulien tuikkivan tuolla paikalla. Ja minun tarvitsi löytää vain kolme sanaa, joiden taikavoimalla maa aukeni ja aarre ponnahti ylös; nuo sanatkin oli minulla jo melkein tiedossani; tarvitsi osata vain oikea hetki . . . . Ja silloin minä saapuisin noutamaan lemmittyäni valkoisen ratsun selässä, ja kaikki syksyn punaiset ja keltaiset lehdet muuttuisivat kimmeltäviksi kultarahokiksi, joilla kuka tahansa saattoi täyttää hattunsa . . . . Sillä kaikkien muittenkin piti tulla onnellisiksi samalla hetkellä.

Tästä jälkimmäisestä seikasta, kamarineitsyen osan esittäjästä, minä ehkä sisimmässäni kaikkein enimmän iloitsin. Ja edessäolevan esityksen takia minä viein lukemattomia onnellisia hetkiä; valvoimpa öitäkin, sillä kaikkeen siihen, että tulisin näissä olosuhteissa esiintymään näyttämöllä, sisältyi mielestäni jotakin suurta, melkeinpä kohalokasta, jota tuskin uskalsin todeksi kuvitellaakaan. Se oli vielä autuaallisempaa siitä syystä, että minä sain näytelmää esitettäessä koskettaa naapurin kultahuksitytön kättä ja olla häntä lähellä kaiken aikaa — omni, jonka mahdollisuuttakin olin viime aikoina kaikiista kuvitelmissani huolimatta ruvennut välttelemään parhaani mukaan, siksi araksi ja ujoksi minun kiintymykseni häneen oli muuttunut. Mutta nyt, nyt hän oli ikäänkuin välttämättömyyden pakosta oleva omani koko iltan; ja kaikki saivat nähdä meidät yhdessä, kaikki ne, jotka istuivat alhaalla tuvassa. Ja he saivat kuiskutella ja sipistä niin paljon kuin halusivat; me emme välttäneet siitä vähääkään . . . . Meidät ikäänkuin yhdisti toisiimme salaperäinen side, taottu helmistä ja kalliista kivistä, kultainen side, jota ei mikään maailmassa kykenisi enää katkaisemaan . . . .

Tupa, minne, näyttämölävä oli rakennettu, näyttäytyvä minulle taas samantlaisena kuin silloinkin: hieman tomituttuena, hieman nokisena, mutta samalla jouluisia tunnelmaa tuoksuvana vastapestyine lattioineen ja katoista riippuvine himmeleineen, jotka alinomaa ovat hienossa, värisevässä liikkeessä. Sen ohta omiutinen pirtinhaju, kodinomainen ja tuttu eikä suinkaan mikään vastenmielinen, tuntuu yhä edelleen sieraimissani. Tuvan perällä oli kamari, jota nimettiin "muorin kamariksi", syystä, että se oli talon muorin tyvssiijana; ja tuon kamarin oven eteen rakennettiin näyttämölävä, niin että kamaria sopi mainiosti käyttää pukuhuoneena. Minä näen sen kaiken ihmielävänä: valmiiksi laitetun lavan, kaksi yhteen-
ommeltua lakanaa esirippuna, näyttämöllä pöydät ja tuolit järjestyksessä ja itseni pukuhuoneessa odottamassa, täynnä jännitystä ja onnea. Minun oli myöskin lausuttava runo; se oli tapahtuva ennen esityksen alkua. Ensimmäiseksi piti veljeni puheen, sitten seurasi runo, ja sitten näytelmä. Ja näytelmä oli nimeltään *"Pormestarin rouvan kanssikängät"*, veljeni kirjoittama, veljeni, joka on nukkunut maan mullassa yli kaksikymmentä vuotta . . . Hän kuoli seuraavana kesänä. — Oli leuto talvipäivä; muistaakseni valui räystäistä vesi; ja kello lähentelei neljää. Me kaikki, koko teatteriseurue, olimme

jo koo
ja me
näämi
hiljalle
kaisem
mutta
kin oh
kyllällä
kaalla
sen en
ja entu
kin vel
siinä tr
kin ku
Sitt
taivaan
oli mä
laan ik
Ja hän
katseen
kylläkir
näytelr
kaan k
lakin ta
vat alh:
omatkir
(se ja r
—
laittak
Hän
kaikin i
Alku
andettu
porstaa
kylässä
lapsia j
puneet,
ilmeitä,
vertaa
punan
kirjoita
peat ka
kumarat
joskus.
vain pu
Ilma:
siinä ol
moon.
kuin jos
nen, ton
itse olin
Väenpal
tani ja n
tantut tav
silloin, j
avoimesi
salaisuus

jo koolla, sillä neljältä tai niillä vaiheilla piti aloitettaman. Ja me olisimme olleet varsin tyytyväisiä itseemme ja elämämmme, ellei omituinen, huvittava jännitys olisi alkanut hiljalleen jäytää olemustamme. Kävimme vuoronperään vilkaisemassa ikkunasta maantielle, joko yleisöä alkaisi saapua, mutta maantellä näytti merkittävän hiljaiselta; jos joku menikin ohitse, ei hän poikennut taloon. Hyvän aika, eikä kylällä siis tiedettykään että tänä iltana pelattiin Yli-Häikkäällä teatteria, ja jos tiedettiinkin, eikä se liikuttanut ketään sen enempää? Me tunsimme suoraan sanoen pettymystä, ja eniten huolestunut katselijoiitten viipyemisestä oli varmastikin veljeni, joka kaiken oli suunnitellut ja järjestänyt, eläen siinä mukana koko sielullaan, vaikka hän silloin jo kantokin kuoleman haavaa rinnassaan.

Sitten vihdoin ilmoittaa naapuritalon tytär, sama, jolla oli taivaansiniset silmät ja runsas kullanhohtava tukka ja jonka oli määrä olla näytelmässä lemmittynäni, käytyään vuorolaan ikkunassa tähytämässä, että joku renki kääntyi pihaan. Ja hän loi erittäin minuun, siitä minuusta tuntui, säteilevän katseen. Hänen poskensa paloivat kuin tulessa. Hän oli kylläkin sivellyt niitä puolukkahillolla, muka näyttääksensä näytelmässä kauniimmalta, — voitelu, jota hän ei olisi ollenkaan kaivannut. Mutta, herranen aika, täytyihän meidän jollakin tavoin maskeerata itseämme muutemhan ne, jotka istuvat alhaalla katsomossa, olisivat heti *tuntuneet* meidät. Minun omatkin poskeni olivat paksun puolukkahillon peitossa (se ja noki olivat pääasiallisimmat maskeerausvälineemme).

— Penttilän renki tuli jo, — ilmoitti naapurin tyttö, — laittakaa vaan kaikki itsenne valmiiksi . . .

Hän sanoi sen kuiskaten, ja samassa me kurkistimme kaikki ikkunasta. Oli aivan hirmuisen jännittävää.

Alku oli tehty, kului vielä puoli tuntia, ja tupaa oli täyteen ahdettu kuin nuijalla lyötynä, kuuluipa väkeä olleen vielä porstuassakin, kun sisälle ei enää mahtunut. Kaikki, mitä kylässä oli arvokasta ja hienoa, oli läsnä, eikä suinkaan vain lapsia ja nuorisoa, ei, vaan kaikki vanhemmatkin olivat saapuneet, opettajista alkaen. En muista tarkemmin veljen ilmeitä, mutta varma oli, että hänen sydämensä löi kahla vertaa taajemmin kuin meidän mutten: olihan hän koko puuhan alkuunpanija, ja olihan sitäpaitsi näytelmä hänen kirjoittamansa. Mutta hänen vartalonsa näen ja hänen kalpeat kasvonsa, tullen, joka paloi hänen silmissään, hiukan kumaran, mietskelevän ryhdin. Muistan, että hän yskäisi joskus. Ah, me emme aavistaneet kukaan, että tarvitsi kuita vain puoli vuotta, ja hän oli iäksi poistunut keskuudestamme.

Ilmassa oli sähköä, esirippu oli tiukasti kiinni, mutta siinä oli kumminkin pieni rako, josta saattoi nähdä katsomoon. Siellä vallitsi hiljainen odotus. Minä tunsin olevani kuin jossakin oudossa maailmassa. Tupa ei ollut enää noki-nen, tomutunut pirtti, vaan teatteri, todellinen teatteri, minä itse olin suuri näyttelijä, ja kohta kilisi regissöörin kello . . .

Väenpaljoudesta aiheutunut kuivuuksa lisäsi outoa kuumetani ja myöskin kultahtukistyön läsnäolo; — hänkin oli unoh-tanut tavallisen ujoutensa, joka painosti häntä erikoisesti aina silloin, kun olimme kahdenkesken, ja puhui tuttavallisesti ja avoimesti. Me todellakin ikäänkuin kuuluumme yhteen, suuri salaisuus yhdisti meidät toisiimme.

Seurasi puhe. Veljeni oli astunut esiin. Hän puhui isänmaalle koko seitsentoistavuottaan sydämensä hehkulla, silloiselle sorretulle ja synkkien aavistusten valtaamalle isänmaalle — elettiin juuri routavuosien alkua — ja hän puhui kauniisti ja uskaliaasti, sen tunnustivat kaikki. Eikä kukaan olisi uskonut, että puhuja olisi ollut vasta niin kovin nuori. Niin kuulimme yleisesti jälkeensä sanottavan.

Runoa lausuessani — muistaakseni Topeliuksen „Suomen nimi“ — näin edessäni vain epämääräisen ihmismassan, koko tupaa tuntui keinahtelevan silmissäni ylösalasin, ja puolukkahillo valui pitkin poskipäitäni, tärvelen tyten paidanrinnukseni. Minä olin kuin unessa, tankkasin, luin rivien yllitse, mutta siiti sain osakseni valtavat kätehtäputukset, jotka eivät tauonneet ennenkuin olin palannut lavalle kumartamaan.

Näytelmää esittäessämme olin jo melkollailla vapautuneempi, ja minä luulen, että suorituduin tehtävästäni, por-mestarinnan kamarineitsyeeseen hullaantuneena suutarin oppipokkana, joka saattaa mestarinsa pahaan pinteeseen, kaikinpuolin moitteettomasti, ottaen huomioon ikäni ja edellytyksemi. Veljeni luonnollisesti oli kaikkien toisten yläpuolella: hänen ikäoverinsakin olivat vain vaatimattomia harjoittelijoita hänen rinnallaan; hänellä oli teatteri „kuin verissä“. Ja itse näytelmä? Se oli yleisen arvostelun mukaan yllättävä ja rikaskänteinen, sekä vilkas että hauska, tuottaen katsojijoilleen todellakin nautintorikkaan hetken, niinkuin nykyaikaisissa teatteriarvosteluissa sanottaisiin. Eikä kukaan olisi nytkään uskonut, että sen tekijä oli vasta niin ylen nuori, seitsentoistavuotias.

Valot sammutettiin näyttämöltä, oli tullut hiljaisuus, kunnes tuvassa alettiin pyöriä piirileikkiä . . . Jännitys oli laennut, mutta ajatukset askartelivat vielä voimakkaasti näytelmässä ja kaikessa, mikä iltaan oli liittynyt. Ja nuo ajatukset olivat toivorikkaita ja valoisia, ne olivat kuin kukkia, jotka kevätaurinko herättää eloon.

— Kuulitko — kuulitko kuinka he nauroivat! — kuiskasi naapurin kultahtukistyttö korvaani, ja hän sipaisi vallat-tomasti käsi-varttani. — Kuulitko kuinka he nauroivat! Sinä olit hyvä.

— Sinä olit parempi, — sanoi minä. Mutta muuten en epäillyt hänenkään lausumaansa. Olin onnellinen niinkuin lapsi voi olla.

— Minä annan sinulle kukkan, — sanoi hän. Ja vilkkelästi, ennenkuin olin ennättänyt edes ajatella, hän oli tahtanut pukuhuoneen pöydällä olevasta ruususta, joka kukki keskellä talvea, kauneimman umpipunen ja kiinnittänyt sen rintaan. Se oli talon muorin omaisuutta, mutta hänellä ei ollut aikaa miettiä, kenen se oli, hän tahtoi vain antaa sen minulle. Hänessä oli tarmoa ja päättäväisyyttä. Minä näen vielä hänen sinisen katseensa . . .

Ja minä olin kahdenentoistavuotias, ja hän oli samanikäinen, ja me olimme molemmat onnellisia lapsia, ja meistä tuli kai kerran kumpaisestakin suuri näyttelijä! Kaikki oli niin ihmeen suorapiirteistä ja selvää . . .

Näen yhä sen kaiken, ja puolukkahillolautasen, ja kuulen kätehtäputusten myrskyn . . . Ja muorin ruususta varastettu umpipu tuoksuu rinnassani . . .

VIIDESKYMmenes JOULU

„Valistus on viritetty“ laulettiin jo lähes puoli vuosisataa sitten täällä „Kirkon sillan“ vieressä. Hämeenkylön ensimmäisen opintajon ovet avautuivat näet syksyllä 1875, joten pian tulee kuluneeksi 50 vuotta siitä, ollen siis tämä joulukirkonkylän kansakoulun toimintakauden viideskymmenes.

Koulun vaiheiden varsinainen historiallinen esitys tulee kysymyksen luonnollisesti vasta tulevana syksynä pidettävillä juhlilla. Silloin salin-

vat myöskin runohengen kirkkaimmat lähteet suontensa soinnutta sielullisimmat sävelensä tämän ja koko maamme kansakoulutyön eduksi, mutta työskennellessäni nyt yhtenä valistuksen jousen jännittäjänä tällä ajan merkkivaiheeseen pian ennättävällä koululla, annoin ajatukseni lennon laatia „Kylön Jouluun“ tutulla, kansanomaisella runonitalla ikään kuin ennakoosityksekseksi seuraavat säkeet:

*Kylön vanhin kansakoulu
merkitsevutaan kulkee,
siitä siis nyt „Kylön Joulu“
jutella jo julkee.*

*Kaltakaivos koulu oisi,
onni maan ja kansan;
valistunut väki voisi
välttää vieraan ansan!*

*Niin kuin onkin kouluansa
aina avustellut,
lukuille lapsiansa
kovin kehottellut.*

*Kunhan vaimen kuluu yksi
lukupäivä enää,
aika tuo käy täyteyksi,
eikä ei tehne tenää!*

*Yksimielisesti yhtyi
kaikki yritykseen,
oppineet ja rikkaat ryhtyi
alkuvahvistukseen.*

*Onpa täältä useoita
käynyt kulkehahan
kohti tiedon kukkuloita,
enemp' oppinahan.*

*Viideskymmenes on joulu,
kuten kirjat näyttää;
pian siis tää kansakoulu
puolisataa täyttää.*

*Pyyssi visua Viijakkala
päästä puuhaan samaan,
mutta muuttui mieliala
meni pian lamaan.*

*Useita on oppimassa
nytkin tiedon teillä;
toiset jo on toiminnassa,
älyä on heillä.*

*Opinkäyneet esittivät
kuntalaisillensa,
tähän tapaan selittivät
potjan puuhilensa:*

*Viijakkala viisahasti
toimitteli tässä,
kävi korkeimmassa asti
eron etsinnässä.*

*Useimmat taas tyytyi tähän,
mitä täällä saivat;
vaikka se on vasta vähän,
maksaa hyvin vaivati!*

*Synty sanat sanelemme
maamme tämän tähden,
suostumusta anelemme
kansanoppiin nähden.*

*Tahtoi tehdä talon tuosta
itse sangen soman;
sudet välillä voi juosta,
ottaa äidin oman.*

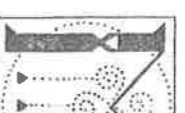
*Läpi elon lämmittävät
koulunuisot mieltä,
eksyneekin esittävät:
„hyvää sain mä sieltä!“*

*Köyhäin varat opin teille
kauvas ei voi kantaa;
kansakoulu voisi heille
alkuopin antaa.*

*Kylö päätti: yksin kylillä
voidaan koulu laittaa,
voidaan se myös yksin yllä
pitää ilman haittaa!*

*Kaikkialla, kansakoulu,
säilytä se valo,
mitä mieliin johtaa joulu,
juhla suuri, jalo!*

A. LEHTIRANTA.

KA

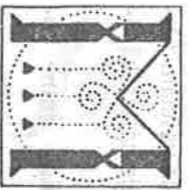
kiän tae
kaa. Vii
Vieressä
Niissä ke
kihoitti
Etu
Viinamä
tämä oli
Vihto
Pojat ol
Viimeaik
nytkin v
„Tuli
Näytät l
nahka lä
toen näy
„No
teji Eetu.
„Ei, l
pautta ke
Vihtori.
„Pais
„No
työ isälle
nokosta!
kans, kur
Ja pian s
kin, kun
nollisen i
Vihto
„Kasi
olisimme
Etu
ria ja m

KAKSIKYMMENTÄ VUOTTA MYÖHEMMIN

KIRJOITANUT VERNER MÄKELÄ

uistolan kylän laidassa oli Tasalan torppa. Koleana syyspäivänä lääri torpan nuorin poika Eetu Ahdevainion laidassa itselleen uudismataa raivaten. Maa mätkähteli, ja sammaleiset turpeet lentelivät suomuksen kuokkijan taakse. Risut ja kannot heitettiin kasaan keskelle sarka. Viisikymmenvuotinen sarka oli jo puolitiehen menossa. Vieressä oli kaksi valmista sarkaa edellisensyksystä kuokosta. Niissä kasvanut vahva kaura, josta vaan säntki enää oli jäljellä, kihoitti kuokkijaa ponnistamaan.

Eetu oli niin syventynyt työhönsä, että ei huomannut Viinamäen Vihtoria, joka tuli sarkojen poikki, ennenkuin tämä oli jo ihan vieressä.

Vihtorin kotitorppa oli jonkun matkan päässä metsällä. Pojat olivat samanikäisiä, alle kahdenkymmenen vuotiaita. Viimeaikoina oli Vihtori ruvennut maistelemaan ja tuoksuin nytkin vahvasti viinalta. Eetu siitä ei pitänyt.

„Tulin tännekin, sano Lattu, kun laivan ruunaan putosi. Näytät kuin saunassa käyneeltä. Hullu niin kylpöö, että nanka lähtee“, sammateli Vihtori vähän horjahdellen ja tah-toen näyttää päihtyneemmältä kuin olikaan.

„No onko sinun sitten syödessäsi hiki ja työssä vihtu“, pisteli Eetu.

„Ei, kyllä työ käy kuin sinultakin. Mutta minä otan vapautta kans, ja kun työt eivät pakkaa, herrastelen“, rehenteli Vihtori.

„Paiskisit peltoa itsellesi, sinäkin“, sanoi Eetu.

„No sittenhän minä olisin yhtä höntti kuin sinäkin. Tehdä työ isälleen ilmaiseksi ja kynsiä rahaa tuommoisesistakin kannokosta! Oh, pojati! Minulla on kotoni jyvälaariin osuus kans, kun olen töitäkin tehnyt. Otan sieltä kun tarvitsen. — Ja pian sitä vähän tarvitaankin... Pääsisit puulaakiin sinäkin, kun olet vanha koulutoveri... Saisit kauroistasi kunnonlisen hinnan...“

Vihtori vilkaisi salamyhkäisenä ympärilleen.

„Kasiais-Matti lupasi kirahuttaa. Hiukan vaan avussa olisimme...“

Eetu ryhtyi paljastelemaan kuokkansa käyjellä kannon juuria ja mielti. Hän muisteli, millä sanoilla kerran aikaisem-

min oli aikonut Vihtoria varoittaa. Ei muistunut mieleen. Sanoi vaan Vihtorin tiedusteluun, tuleeko hän mukaan:

„En. Äläkä keitä viinaa sinäkään, myrkkyy!“ — ja jatkoi työtään.

Mutta lähtiessään kuokkamaalta Vihtori sanoi:

„Ei kylillä sinunkaan kannattaisi noin komian olla ja jättää hyvää tienausta, koska kuulutte torpasta pois joutuvan, kun kontrahiti loppuu.“

Ei se puhe ihan pötyä ollutkaan. Syksymmällä tiesivät kylässä ei yksin vaimot, mutta miehetkin, että maantielle joutuvat Tasalankin väet. Torppa on viljelysten tiellä, kun talo jaetaan pojille.

Tasalaan ei oltu mitään ilmoitettu. Oli tuskallista se epävarmuus. Sovittiin, että Eetu käy vielä ennen joulua tiedustamassa, paljonko veronlisäystä Ahdevainion aidansiirosta tulee. Siinä sivussa sitten kuulisi sen „isonkin“ asian. — Oli jouluaaton aatto. Eetu istui Pahlalan pirtinperäkamarissa isännän kanssa. Keskusteltiin vuodentulosta viime kesänä ja verrattiin sitä edelliseen vuoteen. Tulos oli viime kesälle edullinen. Eetu pani merkille isännän ystävällisen äänensävyn. Ei kai se nyt voi kovin tyylysti sanoa. Ja muun keskustelun lomassa hän sitten kysyi suoraan asiaansa.

„Lisämaasta ei tule veronlisäystä. Mutta kauppoja ei uusia ja maata ei myydä. Vanhemmasi asukoot verotta huoneissa kuolemaansa asti. Veijilläsi on jo toimeentulo, ja sinun ei kannata siihen jäädä. Sinä pystyt muuhunkin“, tuli kuin ennen ajateltu.

Isännän äänenpainosta ja siitä tavasta, jolla se lausuttiin, huomasi Eetu vastaväitteet turhiksi. Isäntä nousi ja lähti ulos huomattuaan, että muusta keskustelusta pojan kanssa ei tule enää mitään. — Eetukin nousi lähtääkseen, kun samassa Allin talon tytär, tuli sisään kahvia tuoden. Hän oli Eetua jonkun verran nuorempi. Vähän ujostellen vaihtoivat jonkun sanan ja jäivät sitten hetkeksi katselemaan toisiaan suoraan silmiin. Allin silmät olivat siniset ja kirikkaat.

Eetu tunsi, että äskeinen jää murtui rinnasta, ja sijaan tulvahti jotain lämmintä, hellää... Kotimatkalla itkui Eetun mielessä ajatusten ristiäilokko. Mielikuvuan Allin katseesta väinöivät katkerat ajatukset. Pari juoksuaskelakin

piti ottaa, kun mieleen tulivat Pakkalan sanat: "Sinä pystyt maahunkin".

Tasalassa otettiin joulu vastaan ristiriitaisin tuntein sinä vuonna. Kun äiti tapansa mukaan aatto-iltana kävi polvi-leen penkin viereen ja rukoi äänen joulurukouksensa, yhty Eetukin sydämeästään siihen, kuten ennen lapsena. Rauhaisempina mentiin nukkumaan.

Kaksi vuosikymmentä on kulunut edellisestä. On taaskin joulu tulossa. Jonkun päivän on ohut valkea lumivaippa peittänyt jäätyneen maan. Maanhetä Muistolan kylään ajaa hyvinvoivan näköinen isäntämies. Hän palaa jouluostoksilta. Entisen Tasalan torpan kohdalla pysähtyy hevonen käyntiin. Ajatuksiinsa vaipuneena tarkastelee Jaskalan isäntä, entinen Tasalan Eetu, kotitorppansa jäännöksiä. Pakkalla on enää pari alastonta pihlajaa ja entinen navetta, joka nyt saa toimittaa heinäladon virkaa. Kotitorpan rauniot ja lapsuusmuistot tekevät kokeneemankin mielen mielen merkillisen nöyräksi ja pehmeäksi. Sen häviämisen näytti nyt niin luonnolliselta ja välttämättömältä. Ohnan se osataan edisänytt Pakkalan mallie syntyneiden kolmen hyvinvoivan tilan muodostumista, jotka talon pojat nyt omistavat. Entiset pellot jo niin luontevasti liittyvät tuon uuden talon vaimoihin.

Miten paljon onkaan tapahtunut hänen kotitorpasta lähedettyään! — Maamies- ja maanviljelyskoulut harjoitteluihneen. Sitten työnohtajan toimi etäessä Etelä-Suomen kartanossa. Siellä saavutettu kartanonomistajan suosio ja luottamus auttoi häntä, kun oli huutokaupasta ostanut kotikylänsä suurimaan, mutta rappiolla olevan Jaskalan tilan. Työtä siinä on ollut, kun velka oli maksettava, maat ja huoneet rappiolla, mutta — — —

"Hyvää päivää! Mitä Viinamäkeen kuuluu?"

Vastaantulija Viinmäen Vihtorin vaimo korjasi liinasensa kulmia ja kertoi:

"Huonosti ovat asiat. Vihtori makaa sängyn pohjissa. Juopottelureisuiliansa missä lienee yönsä ulkona maannut, syksyksen yön. Aamulla kotiin tultuansa oli kovin kipeä. Rahatkin hukkasi, ettei päästä edes lääkärin. Lehmätkin menivät viinasakoista. Olsi semmomen lehmäkutti tiedossa, eikä se kalliskaan olisi, mutta hintaa ei ole, eikä saanut kyliästä-

kään . . . Kyllä silloin ovat makeita, kun viinöjansa keittävät, mutta kun — — —"

"Vihtorille pitää toimittaa lääkärinapua. Tässä on rahaa. Isäntä antoi lompakosta kaivamansa rahasumman viimolle.

"Lehmänhinnan on parasta lainata osuuskassasta. Tulen kylä toisena takamaan."

Hyvämielen lumoisissa ajeli isäntä kylän läpi. Lapset olivat tulleet maantielle vastaan ja kapsahittivat isän rekeen. Pihnaan käännyttiin uudenaikaisen kartjakartanon ohi. Emäntä, entinen Pakkalan Allii, tuli hymyilevänä kuisilla vastaan. Ostokset kannettiin keittön puolelle lasten hyppiessä tasakäpä-lää pihamaalla.

Aatto-iltana laitettiin joulukuusi ruokasaliin. Sinne koontuivat kaikki talon väet pyhävaatteissaan.

Jaskalan väki ei kaippaa väkijoumia joulutunnelelman kottamiseksi. Mutta sensijaan on isännän laaja kirjasloiloin kaikkien käytettävänä.

Viimeksi emäntä talutti mummon omasta kamaristaan. Hän, entinen Tasalan emäntä, on jo ontuva, vanha ja harmaa. Uskollisena entisille tavoilleen hän vieläkin piti polvillaan joulurukouksen. Sen päätyttyä kimalteli kyynel useimman silmäkulmassa.

Laullellaessa joululauluja, joissa lastenkin äänet heleinä soivat, antautui isäntä mietiskelyyn. Hän muisteli ensimmäisiä peltojansa Tasalan torpan Ahdevaivion laidassa. Sieltä tunsi hän saarensa rakkautensa maahan ja luottamuksensa rehellisen työn tuottamaan siunaukseen. Kiitollisena muisti hän nyt Pakkala-vainataakin tämän aikoinaan lausumista rohkaisevista sanoista, jotka olivat hänessä herättäneet menestykselliselle toiminnalle välttämätöntä itseluottamusta. Ja jos hän oikein rehellisesti tahtoi oikeutta jakaa, niin ilman Allinsa kirkasta silmäparia ja rakastavaa hymyilyä olisi moni asia huonommin. Mutta ensi sijalle oli asetettava äidin ruokokset. Niiden merkitys on ollut suurempi kuin kaikkien muiden yhteensä. Ne estivät hänet tekemästä sellaista, joka olisi hävittänyt parhaan, mitä hän nyt omisti: tyytyväisyyden ja mielempuahan. Niin, mitä se onni muuta onkaan? — — — Isäntä nousi korjaamaan kynttiää, joka kuusen oksalla oli joutunut väärään ja ruvennut pahasti savutamaan.

HÄMEENKYRÖN SANOMAT

PIRTEASTI TOIMITTU UUTIS- JA ILMOITUSLEHTI

ILMESTYV KERRAN VIIKOSSA

TLAUSHINTA KOKO VUO. HÄMEENKYRÖN SANOMAT
DELTA VAIN 25 MARKKAA JOKA KODIN PÖYDALLE

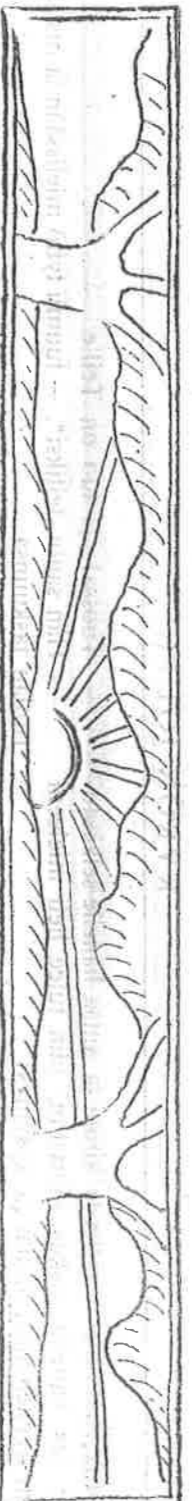
Uti
tamari
sella
kasta
peän

Tu
menee
taa kä
istuna:
tellen
kuin le
Kuiv
tivä ka
puut ri
valkeaa
Syytyä

Jäy
Vähtel
naan te
kien h
omia t
vaipune
Liekk
kee heti
eteen,
vakavan

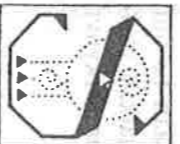
Math
eteiseen
— N
Tytte
— F
Vähä
ottaa tu
seisovall
— N

KAKSI RYPPYPÄ VIINAA

KIRJOITANUT M. LÄHTEENMÄKI

Ystäväni myöhäisenä iltana avautuu Turkin kesti-
kievarin vierashuoneen ovi. Sisään tulee huur-
teinen mies, vartalo jättiäisen, ryhti ruhtinaan.
Tulija riisuu sudennahkaturkin yltään ja asettaa
sen naulaan riippumaan. Kestikievarin palvelus-
tyttö saapuu kysymään, mitä vieras ehkä tarvitsee.

— Kaksi ryppypä viinaa —.

Uunin edessä on joukko puuta, ja matkustaja rupeaa lait-
tamaan pesään tulua. Tyttö palaa takaisin ja tuo tinalaata-
sella kaksi ryppypyläisiä pisin piirroin täynnä kottikoista kir-
kasta nestettä. Hän tarjoutuu tulen laittajaksi, mutta lem-
peän käskävästi viittaa vieras ovelle:

— Menkää!

Tuli syttyy. Verkalleen oikeasee matkustaja vartalonsa ja
menee pöydän luo. Hän ottaa viinalasin käteensä ja puhal-
taa käryävään talikynttilän sammuksiin, asettuen uunin eteen
istumaan. Laiskasti kohoaa lasi huulille ja tyhjentyy. Vähi-
tellen katoaa viluntunne ehkä yhä paljon voimakkaan viinan
kuin lämmitävän tulenkin vaikutuksesta.

Kuivat puut palavat iloisesti liekehtien. Matkustajan miet-
tivä katse seuraa tulen leiskuvaa liikettä. Nuoleva liekki syö
puut riutuvaksi hiillokseksi. Hiilloksella kulkee vaimentunut
valkea aaltojen tapaan. Syttyy — kulkee — sammuu.
Syttyy uudelleen, kulkeakseen ja kuollakseen.

Jäykkänä, miltei kivettyneenä, pysyy istuja paikoillaan.
Vähitellen erkanee ajatus ja silmien tekemät huomiot koko-
naan toisistaan. Silmät seuraavat edelleenkin kiinteästi liek-
kien hiljenevää leikkiä ja kuolemaa, mutta ajatus kulkee
omia teitänsä. Se on kaukana, jossain — jo vartiojen taa
vaipuneessa.

Liekkien sammuttua nousee istuja tuoliltaan. Hän kul-
kee hetkisen pimeän huoneen lattiaa. Tulen uudelleen pesän
eteen, seisautuu siihen, katsoo hiipunutta hiillosta pitkään,
vakavana ja lausuu itselleen:

— Niin, minun *käytyy* se nyt nähdä.

Matkustaja astuu ovelle, avaa sen ja huutaa pimeään
eteiseen:

— Neisyt sisään!

Tyttö saapuu, ja matkustaja ilmoittaa lyhyesti:

— Hevonen valjaisiin!

Vähän perästä on pitkä hollireki rapun edessä. Kulkiija
ottaa turkit naukalta, heittää hartioilleen ja sanoo vieressä
seisovalle työlle:

— Minä palaan.

— Minne mennään? — kysyy hollimies.

— Silian yli.

— Käännä vasempaan, — kuuluu reen perästä, kun saa-
vutaan Sepän kulmaan. Hevonen ottaa aluksi pienen höl-
kän, mutta Vierusten ahteessa se jo junnaa varsin unisesti
ylös päin. Kerttulan kohdalla ottaa hevonen uudestaan juok-
sun, ja Palon kujan suussa kuuluu uudestaan reen
perästä:

— Vasempaan!

— Palolleko?

— Niin, Makkarukselle.

Sivutetaan Ylipässärin ja Paitulan nurkat, ollaan puoli-
välissä Paitulan ja Makkaruksen tietä.

— Pidää, käännä hevonen ja vartoa!

Ajaja tottelee, ja kyyditävä nousee reestä. Tyynenä hän
kävlee kolhi nukkuvaa kartanoa. Ei yksikään tuli tuikahda
akkunasta, ei yksikään ääni häiritse yksinänsä kulkiijan rau-
haa. Hämärässä eroittaa silmä etäämpää vain puutarhan
isommat puut ja suuren päärakennuksen suorat ääriverivat.
Puutarhan kohdalla seisautuu kulkiija. Hänen silmänsä ter-
vehivät nukkuvaa puutarhaa, nukkuvaa taloa ja pimeässä
häämöttävää lakeutta.

Askelet johtavat tieltä puutarhaan. Täällä hän liikkuu
tuntujan varmuudella. Jokaisen puun vieressä kuluu hetki-
nen, jokainen saa silmäyksen osakseen. Keskellä puutarhaa
kulkee käytävät ristiin. Siitä on sopiva näköala pääraken-
nukseen. Sen kahdessa kerrassa olevat akkunat ovat niin
samanlaisia, että ne vieraan silmässä eivät mitään erikoista
mielenkiintoa herätä. Mutta hänellä on niiden sisäpuolella
oma maailmansa, hän tuntee ne kunkin erikseen.

— Tuosta huusi meille kerran isä — äreänä. Tuo oli
palvelijoitten huoneen akkuna, tuon takana oli äidin kamari
ja *tuossa oli meidän huoneemme*. — Sinne tuli kerran äiti
myöhäisenä iltana. Olin yksin, missä lie Edvard veljeni
ollutkaan. Äiti otti minut sylinsä, suuteli ja katsoi silmiini
sanatonna.

— Viktor, tuleeko sinustakin sotilas?

— Isä sanoo niin —.

— Tiedän sen, — mutta Viktor, kuinka pitää kerran Mak-
karusta?

Nyt on äiti turpeen alla, ja noitten akkunoitten takana on
vieras isäntä. — Olen sotilas, — enkä sitä kumminkaan ole.
Ohnan minulla sotilaan mitta ja arvo, mutta ei sotilaan kas-
kia luontoa. En voi, toverieni tavoin, ottaa äsken rivettiin

tullutta ruolumiestä niskasta kiinni ja antaa hänelle selkäsau-
naa; jos hänelle joskus kiivastun, niin tulee heti mieleeni
aitini kyyneltyneet silmät ja kysymys:

— Viktor, tuleeko *sinustäkin* sotias?

— Ei tullut — ei, äiti, tullut minusta *sottlasta*. Minusta
tuli vain pitkä mies, — *ekä mitään muuta*. Tässä seisoi-
sani on minulla kapteenin arvo, mutta sydän saman pikku-
pojan, joka oli kerran tuon akkunan takana äitinsä sylissä. *

Puutarhan käytävältä vie kulku lasten leikkituvalle.

— Särkynyt —

— Tiesin sen, niin on oikeastaan käynyt minunkin . . .
Pelko sydämessä astelee yksinäinen mies suuren puiston

nurkkaan. Sydän lyö rajusti, kun hangen alta näkyy *vain yhdän*
nuoren kuusen latva. — Kumman se on? — Kumman on kuoi-
lut? — Tämä on Edvardin — minun istuttamani on kuollut.

— Terve sinulle, veljeni puu! Kasva ja kestä pohjojan
purevat tuulet ja idän ahavat. Sinä olet voimakas ja karsti,
kuten istuttajasikin. Minun istuttamani naapurisi näkyy *sor-
tuneen*; sillä kenties oli liian hento sydän.

Rauhallisin askelin saapu u harhailija kytymiehen luoksi.
Puolimatkassa kääntyy hän vielä kerran ympäri, seisoo het-
ken hiljaa ja kohottaa lakkinsa taivasta kohti.

— Aja takaisin Turkille!

Reki pysähtyy rappusten eteen.

— Vartoi!

— Minä laitoin herralle vuoteen, — ilmoittaa palvelija.

— Matkustan eteenpäin, en ole yötä, — mitä olen velkaa?

— Viisi kopeekkaa ryyppystä.

— Tuossal! Ja tuo on Teille.
— Hän sanoi „teitiksi“, — tuumii tyttö mielissään ja pistää
ruplan taskuunsa.

— Tässä olisi päiväkirja, että herra saa kirjoittaa niinhensä.
— sanoo hän sitten.

Matkustaja avaa kirjan, kastaa kynän musteeseen ja aikoo
kirjoittaa. Mutta samassa hän pysähtyy, tuumii hetken ja
piittää päiväkirjaan vain — — *kaksi viivaa*.

Matkustaja kääntyy lähtekseen, kun tyttö samassa huö-
mauttaa:

— Mutta herra maksoi molemmat ryyppyt, ja toinen on
vielä ryyppäämättä.

— Vai niin! — hymähtää matkamies, kääntyy ympäri ja tyh-
jentää lasin, jonka tyttö on jo ovelle hänen perässään tuonut.

Hevonen lähtee uudestaan liikkeelle. Vaiti jatkaa yksi-
näinen vaeltaja taivaltaan. Lapsuutensa leikkituupa särkynyt,
kuusensa kuollut, ja *vieras pitää Matkarusta* . . .

*

Kun milloin avaatte temppeelimme pääoven ja vakaana
käyte Herran huoneeseen, näette pyhäkön perällä kuvan
kärsivästä miehestä puutarhassa. Kuinka lie, sattumako joh-
tanut vaiko joku muu, mutta tämän maalaus on, isänsä
nimesä, Hämeenkyrön seurakunnalle lahjoittanut se yksi-
näinen matkamies, joka Turkin kestitievaripäiväkirjaan ke-
ran piirsi vain kaksi viivaa. Niiden taakse vetäytyi silloin
ehkä enemmän itseään kuin ihmisiä piiloon kapteeni *Knut*
Victor Björkbon. Hänellä oli sotilaan ruumis ja ryhti, mutta
ihmisen lämmiin, kärsivä sydän.

MYRSKY-YÖN JÄLKEEN

Myrsky-yön jälkeen soudan rantahan rauhaisaan,
kun ovat tyyntyneet veet.

Yli usvan katseeni kohtaa Jumalan kukkivan maan,
ja tyrskyt tauonneet
suo korvani kuunnella säveleitä,
joista en tiennyt aaltojen teitä,
veden valkeita harjoja halkoessani,
kun meri mahtava tietoni pani
perin pilkaksi, — korkean lain
ma silloin tuntea sain.

Purteni paasihin ompi sattunut salaisiin,
sen reunat on rikkouneet,

se on kareihin kaattua ollut virtojen alaisiin,
sit' on puuskat paiskelleet.
Kun en haahiani usvassa ohjata voinut,
sireeni kaukainen silloin on soinut.
Ei kulkijia maalla sen arvoa arvaa,
merimiestäkin johtaa se vain ani harvaa,
vaan kohti jos kääntyy ken,
hän on voittaja vaarojen.

Yiin Henki, kitetty olos, sätehen synkeyteen
min suuren soit, kajastain

valovittana viimein, kirkastain muun väyläni veen,
ja ma suunnan uuden sain!

Tuli taivaan tuo, jot' en tuntenut ennen,
oli taannoin turhaan tuikkunut, mennin

taas peittoon pilvien. Purren miesi
vain tuulen pettävät taat tiesi.

Sua kiitän vitteestä valkamaan,
Isä taivasten, merten ja maan!

EERO ALPI

Tee työtää!

Tee työtä ja taistele! Kamppailu vain
 voi murheita viihdyttellä.
 Elion kuningas, valtiias maailman
 hän yksin, hän yksin on, kellä
 päämäärä on siintävä silmissään,
 sydän sytyvä, mieli helä, —
 joka uljaana, pystyssä kantaa pään
 elon aavalla myrskyisellä.

Tee työtä ja varhain jo viito sun ties
 ja tahtoas, kuntoas käytä!
 Mitä haluaa mies, mitä mahtavi mies,
 se teoissa yliväisssä täytyä!
 Mitä haaveksit kerran, mit' unelmoit,
 sitä epäile ällös, vaan näytä!
 Mut kiire on: kerkeesti sammuvat koit,
 yö pian voi ennättäytä.

Surut elämän suuret ja raskaat on,
 ilot suuremmat hälle sen toki,
 joka korjata sadot saa taisteloin,
 joka eespäin syöksyi kuin joki
 meren helmaan: riemuiten, vaahtopäin, —
 joka vaarat ja vastukset koki, —
 jota tuiversi talvet tuimin säin, —
 ilot suuremmat hälle sen toki.

Muu turhuus on kaikki, vain taistelo, työ
 ilion totisen suo, se vaimen
 voi hajottaa pilvet, joill' uhkaa yö
 sua, elämän matkalainen,
 sua, ihminen, täällä mi yksin käyt,
 sua, koditon kulkija mainen,
 jota alati vaanivat oudot näyt
 ja tuska vavahduttavainen.

Oi, henkesi kirkasta, suuresti nääd,
 pidä lujasti kuohuissa perädi!
 Käy kohisten tietäs kuin tuulispää,
 joka keväällä vuorilla herädi!
 Kuin virta, min merehen wyöry vuo,
 purot kaikki mukkaasi kerädi!
 Kuin kukka, mi umppunsa aukki luo,
 sun tehkoot toiveesi terädi!

Älä kysy, mitä tietää suotu sun ei,
 päämääräsi pyri vain kohti!
 Älä itke, jonkun jos aallokko vei
 ja jonkun purtta jos johti
 joku sokea jumaluusi! Riemuiten
 vain maaliisi riennä, mi hohti
 sun unissas kerran: ilo, onni on sen,
 joka uskoa, toivoo tohti!

Elo heelmänsä lahjaksi kelle soi?
 Vain hän, jolle myrskyt soitti,
 joka syvältä tuskien kalkista joi,
 näki päivän, mi rauhaisna koitti!

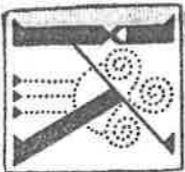
U. W. Walakorpi.

1897

ENTISIÄ AIKOJA TUTKIESSA

KIRJOITTAJUT ERKKI E. HANKALA

irjanpitoa seurakunnan väestöstä alettiin Hämeenkyrössä pitää 1600-luvun loppupuolella. Ensimmäiset luettelot kasitetuista, vihityistä ja haudatuista ovat vuodelta 1674 ja niiltä ajoilta on kai myöskin ensimmäinen pääkirja, jossa asukkaat ovat järjestetyt kyläkunnittain asutuksen mukaan, niinkuin maalaisseurakuntien kirkonkirjain pito vieläkin on järjestetty. Pieni tuo ensimmäinen kirja on kooltaan, niinkuin suurempuoleinen vihko, sisältäen 31 lehteä. Seuraava pää- l. rippikirja on vielä pienempi, sisältäen vain 16 lehteä. Tämän jälkeinen kirja on jo suurempi, n. 150 sivun laajuinen. Se on tarkotettu vuosille 1703--1710, mutta sitä on käytetty merkinnöiden tekoon, lapsia sinne tuotu y. m. paljon tuon ajan ohitse, jopa aina 1720-teen astikka. Tältä toiselta vuosikymmeneltä ei löydykään mitään muuta kirjaa — onko se ehkä hukunut, vai eikö sitä ole ollutkaan. Mitä edellä on sanottu, se puhuu viimeainittun asian puolesta. Seuraava kirja on jotenkin saman kokoinen ja sisältää vuodet 1720—1730. Vuodesta 1690—1720 ei ole olemassa syntyneiden ja kuolleiden luetteloja.

Viimeksi mainituissa pääkirjoissa on joka kylässä vanhempien talojen nimet ja niiden kohdalla kaikki niiden maalla asuvat. Kirjanpito on ruotsinkielistä. Vain ristimänimi ja isännimi sen yhteydessä on mainittu, sillä ehän Länsi-Suomessa ole viime aikoihin asi sukunimistä vältetty eikä tietty muiden kuin säätyläisten kesken. Ja heidänkin, samoin kuin monien sotilaiden, joille usein sukunimet annettiin, nimensä ovat aina entisaikoina olleet ruotsinkieliset. Näissä 1700-luvulla alkavissa kirjoissa on jo merkinnät syntymisestä ja usein kuolinajastakin. Mutta hyvin paljon on vajanaista. Moni on hukunut, niin että on vain merkitty „ulosmarssinut“ tietämättä minne.

Lukumerkit luonnollisesti ovat näkyvissä, samoin ehtooliskäynnit. Hyvin monet ovat käyneet neljästi vuodessa ripillä.

Säätyläisperheitä on vähän näissä isonvihan aikuisissa kirjoissa. Kirkkoherrana on Arvidus Rothovius, jonka perheestä on useita lukuittellia. Kalkunmäen Anttan kirjoissa on pitäjänapulainen Yrjö Taulerus. Hänen poikansa Johannes tuli isänsä jälkeen pitäjänapulaiseksi ja sitten kappalaiseksi. Ennen häntä oli viimeainittussa virassa ollut Abraham Kolkkonius, joka oli kirjoilla Uskelan Käkelässä. Lukka-

reita mainitaan J. Kolanius ja sitten Erik Savonius, joka oli Tuokkolan kirjoissa. Sotilashenkilöitä mainitaan isonvihan jälkeisenä aikana: Laitilassa, jossa oli ennen asunut Henrik Finno, kapteeni Liljengrip, Vanajan Simunalla majuri Wollfrat, Jumehniemen Kujanpäässä m. m. kornetti Daniel Tolle ja vääpeli Segerstedt, Timissä kapteeni Berend Schulman j. n. e. Tavallisia sotilaita on jo aikaisemmissa kirjoissakin useita. Mahdalan Äkkösen maalla asuu „pitäjän seppä“ Matti Jaakonpoika. Löytyy sitten useita ruotsalaismiehiä, joiden ammattia ei ole mainittu.

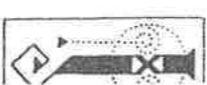
Aralta kunnioituksella selailen näitä seurakuntamme vanhimpia kirjoja. Sillä ne ovat kirjoitetut vaatimattomilla kirjoitusneuvoilla, puhteisin talikynttilä tai vielä huonompi keino valona. Entä nuo ihmiset, joiden nimiä vaikeasti esiin tavailen, melkein kaikki savupirteissä asuvia, taudin tuttuja, kylmän, nään, sotien ja muiden kauhujen kestäjiä.

Vuoden 1675 ja seuraavan kuolleisuus on tavaton: edellisenä 100, jälkimmäisenä 140 henkeä, s. o. noin 4 kertaa suurempi kuin normaalioloissa siihen aikaan. Eiköhän ole näillä vuosien syys? Parikymmentä vuotta myöhemmin uudet näkälävuodet keskeittäväinä ja 1710 kova rutto. Sitten sotaväen otto Ruotsin riveihin, sillä Kaarle XII oli 1700:sta alkaen yhtämittaisissa sodissa, joista varsinkin Venäjää vastaan käyty kääntyi Suomellekin tuhoaksi. Kirkonkirjoissa on tältä ajalta luetteloja jalca- ja ratsusotilaisista. Oli kai täältäkin miehiä esim. niiden 3,200 suomalaisen joukossa, jotka „Narvan tartereella verta vuoti“, ja lieneekö kukaan täältä ollut siinä joukossa, joka Armfeltin johtamana Norjan tuntureille palettui vuoden alussa 1719?

Mutta kauhein aika alkoi syksyllä 1713. Silloin näet Pälkäneen taisteltun jälkeen Armfelt vetäytyi Pohjanmaalle ja jätti m. m. nämä seudut venäläisten haltuun. Kohta hänen jällessään tulikin kasakkalaumoja, jäädän Hämeenkyröön maajalemaan, ja vuoskausia heitä täällä oli, joko läpikuultien tai muuten majailten. Vaikkei yksityisisselkkoja juuri olekaan tiedossa, niin surkeat jäljet nuo ajat tänne jättivät. Yksityistä ja yhteistä omaisuutta ryöstettiin, suuria kyliä, kuten Räystön ja Urtajaisen seudut, oli melkein kokonaan hävinnyt.

Kyröspohjan Fransilaa mainitaan pahasti hävitetyin. Asukkaat köyhtyivät ja kuolivat toisista kylistä melkein sukupuuttoon, kertoo Yrjö Koskinen pitäjänkertomuksessaan. Asukasluku isonvihan jälkeen ei liene ollut kuin vähän toistatuhatta henkeä.

Se
vasta
Si:
Niinp
v. 17.
paran
omais
joka
luksi
poika,
män,
koo v
Var
sotilai
het p
keinoi
kossa
koon
viellä
tiin
Saara
lappio
melur

on ta
taana
uueer
teetili
kyvin
kaikun
joonaa
teidät
kuoro
"C
vertoij
syväll
Illoist
autuaa
valo,
"A
Korke
osam
synni
lenn
Jumal

Seurakunnan kirkkoherra -vietiin vankina Venäjälle, josta vasta rauhanteon jälkeen 1721 pääsi kotiin palaamaan.

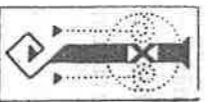
Sissijoukot koettivat Suomessa tehdä venäläisille tuhoa. Niinpä mainitaan Hämeenkyrössäkin luutnantti Enmannin v. 1715 tappaneen 40 kasakkaa. Lieneekö sekään asioita parantanut. Raskasta oli makssa veroja Venäjän viranomaisille. Tuokkolan kirjoissa mainitaan Anders Söhlberg, joka varmaankin on se vouti, joka täälläpäin mainitaan kuuluksi ilkeydestään. Ylioppilas Isak Rothovius, kirkkoherranpoika, laati rauhnan jälkeen hänestä maaherralle vaihtuskirjelmän, kuinka hän röyhkeänä ja ihmisistä sairaksi asti ruoskien kiskoo veroja enempi kuin Venäjän esivalta on määrännyt. Varsin raskaaksi tuli elämä, kun päätettiin miehämme ottaa sotilaiksi Venäjän puolelle. Mies maantaailla vaadittiin. Miehät pakenevat metsiin välttääkseen määrävystä, mutta pakkokeinoja käytettiin. Kesällä 1720 vietettiin Hämeenkyrön kirkossa jumalanpalvelusta. Silloin astui vouti Söhlberg kirkkoon palvelijoiineen, pakottaakseen seurakunnan antamaan vielä puuttuvat miehet. Jumalanpalveluksen jälkeen käskettiin naiset ja muut poistumaan, vain miesten piti jäädä. Saarnan aikana oli osa nuorista miehistä käkelyynyt kirkon laipoille piiloon, mutta sieltä heidät raahattiin pois suuren melun vallitessa. Niin saatiinkin sitten pitäjästäme kokoon

14 miestä, joista 4 isäntää. Heidät vietin Venäjälle, ehkä aina Persian rajoille, mistä tuskin kukaan on voinut takaisin palata. Näin kertoo professori Lindeqvist tutkimuksissaan. Entä millaista lienee muuten ollut siveellinen rappautumisen näin tavattomissa oloissa, sen tietysti arvaa. Olot tietysti raastuivat. Ikaalisissa todettiin v. 1722 annetun tiedon mukaan Sesta syntyneestä 7 olleen venäläisestä. Sekaannuksia tämän luontoisia varmaan täälläkin on tapahtunut, vaikkei niistä ole tietoa.

Kuitenkin vaikeudet voitettiin, kovat kestettiin, ja nyt on taas pitäjäamme huomattavassa aineellisessa ja henkisessä varallisuudessa, asukasluvun moninverroin kasvettua. Kansamme on sitkeää ja elinvoimaista. Sillä on ollut Jumala, joka on antanut voimaa kestämiin ja nousemaan. Noista vanhoista kirjoista näkyy se asia. Siellä on lukumerkkejä ja ehtoolliskäyntimerkkejä runsaasti. Siellä on sitäpaitsi joka talon kohdalla merkintä: „isäntä pitää rukoukset“ tai „emäntä“ eli muu, jolla on paras lukutaito, „pitää rukoukset kylässä“. Tuomiorovasti Ritz oli näet antanut määräyksen, että joka kylässä tuli pitää aamu- ja iltarukouksia. Tätä kehoitusta näytään täällä seurattun. Eivätköhän nekin tilaisuudet olleet kärsivälle väestöllemme niitä, joista saatiin voimaa, uskoa ja toivoa kestämiin Jumalan avulla.

JOULU-ILLAN UNNELMA

(Aihe eräästä *Karl Cerakin* runosta)

Joulukuusi säteilee kynttilöineen, koruineen. Illallinen on syöty, puki poistunut, ja lahjat tarkastellut. Touhun väinennuttua tulee hiljaisuus. Luetaan joulun evankeliumi paimenista, enkeleistä ja ilion suuren sanomasta. Lauletaan: „Enkeli taivaan lausui näin“, y.m. Mielen valtaa joulun pyhä tunnelma.

Luon katseeni kirkkalle tähtiaivaalle. Siellä on taivaan joulupuun, jonka kynttilöinä tähdet loistavat. Hartaana aatos nousee avaruuden valomaailmoihin. Vaivun kuin uneen ja kuuden tähtitarhojen valtavan jouluhymnin. Majesteettillisena Orion johtaa etelän taivaalla, ja Sirius seuraa säilykyin sätein. Lyyra säestää kultaisin kieliin. Capellan kannel kaikuu. Kaksoiset, Kastor ja Pollux, käsikkäin käyvät. Miljoonalahtainen Linnunrata, Olavat ja Pohjantähti. Kukapa teidät tuntsikaan! Kaikki ne kuorossa lauloivat. Kuuntelin kuoroa. Näin se lauloi:

„Oi maa, sä pieni ja tumma tähti! Sinulleppa vain ei vertoja vedä avaruuden jätäisistä maailmoista mikään. Vaivuit syvälle kadotuksen kuluiun. Murheen laaksoksi muutuit. Ilosi itkuun vaihtui. Kuoleman varjot peittivät sinut. — Mutta auttaasti olet armahdettu. Kuoleman-yöhoosi koittanut on valo. Syntynyt on sinussa Herran kirkkauus.“

„Me asumme ylhäällä ikuisessa valossa ja ympäröimme Korkeimman istuinta. Luojamme ylistystä laulaa on autuas osamme. Aikojen alusta me vaellamme taivahan teitä — synnittäminä. Luojan käskemää alkuvaloa puhaina säteilemme. — Sinä kruunusi kadotit. Kunniasi kaisoit yön. Jumalakuvasi hävitit. Ja kuitenkin — olet suurempan

kunniaan nostettu kuin yksikään meistä. Olet nostettu kuoleman kuopasta kirkkauteen. Sinulle on antaunut lan-
kaikkinen.

„Me kynneliä emme tunne. Kuolema ja hauta meille ovat vieraita. Ja kuitenkin vetää haluumme sinuun, sinne alas, missä rakastain on kärsinyt ja sinunten kulkenut — maan matalissa majoissa — jumalainen Poikasi.“

„Kuin hiekkajyvä kaikkeuden meressä, olet kuitenkin, pieni Betlehem, Jumalan asumus. Paljastunut on sinussa Jumalan olemus, rakkaus sellainen, jonka palkka on siinä itessäsänä, jonka halu ja ilo on pelastaa hukkunut, luoda kuolemasta elämää ja särkyneet ehjäksi saattaa. Me edustamme suurta ja korkeaa. Mutta suurinta ei ole suuri olla, vaan suurinta on suuresta pieneksi tulla. Sinussa on suurin pienimmäksi tullut, kaikkein Herra tullut kaikkein palvelijaksi. Tapautunut sinussa on rakkauden suurin ihme, pyhiin pukeutunut syntisten syntisyöhyn, verhotakseen syntiset vanhurskautensa vaatteeseen.“

Näin lauloi kuoro.

Ja kaikkeuden kuoroa kuuluvammin soivat nyt sieluuni iankaikkisen rakkauden sanat: „Minun iloni on asua ihmisten lasten kanssa.“ (Sananl. 8: 31).

Ja kuoro jatkoi:

„Sinä maa, joka taivaasi unhoitit! Sinua nyt ajatellaan auttausten asunnoissa, sen kunniasi tähden, jota enkelit nähdä himoitsevat.“

Sydämeeni syttyi sanomaton ilo siitä — että olen maasta kotoisin.
K. V. L.

Silloin näet
hijammaalle ja
Kohta hänen
nkyröön ma-
pikukien tai
i olekaan tie-
tivät. Yksi-
kyliä, kuten
an hävinnyt.
m. Asukkaat
jkupuuttoon,
Asukasluku
hatta henkeä.

ius, joka oli
nisonvihan
nunt Henrik
juri Wollftät,
iel Tollet ja
ulman j. n. e.
sakin useita.
Matti Jaakon-
ten ammatia

itamme van-
ttomilla kir-
nompi keino
ti esiin tavai-
tuttuja, kyl-

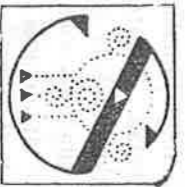
vaton: edel-
i kertaa sur-
än ole nälkä-
tuudet nälkä-
otavaen otto
alkaen yhtä-
astaan käyty
n tältä ajalta
miehiä esim.
n tantereella
oukossa, joka
nuoden alussa

„MAAHEINIÄ“

KERTOMUS HELTEISTÄ HEINÄKUUN PÄIVISTÄ JA HEINÄNTEOSTA

KIRJOITANUT U. W. WALAKORPI

inää oli rannalla pienoinen niittu, ja siinä se on vieläkin: mihinikäpäs se sieltä olisi juosut! Sitäpaitsi minun tarvitsee kävellä vain vajaat sata metriä varmistukseksi siitä, että se todella on siellä jäljellä, joten asia ei anna

aihetta vähimpäänkään epäilykseen. Mutta tuona auringonpaisteisena kesänä, josta tämä kertoelma juontaa juurensa, päätin niittää niittulla kasvavan luonnonheinän eli „maahainän“, ninkuin täällä päin sanotaan, omin käsin, ja sitä varten nousin eräänä poutaisena heinäkuun aamuna ylös kello puoli viisi, ryhtyäkseni teroittamaan viikatettani ja pannakseni heti päätökseni täytäntöön. „Heinä kaatuu kuin isellään aamulla varhain, kasin ollessa vielä maassa“, muistelin kokeneen appiukkonni antamaa neuvoa, „ja sen vuoksi on aamuvartainen paras niittoaika. Itkasi ei ole lähimainkaan aamukasin vertainen, ja ilhalla on ihminen lisäksi väsynyt ja velto“.

No, minä nousin ylös ja heräitin koko talon ja sanoin vaimolleni, että „minä aloitan tänään heinänteon, koska näyttää ilmakin näin suotuisalta“, ja käskin etsiä kovasimen ja pyysin saada kahvia, joka samassa oliikin valmiista, sillä minä olin silläväliin, ennen kahvinkeitosta antamaani määräystä, pistäytynyt ulkosalla valmistamassa kanoille aamunappoon ja katsastamassa lehmää, jota palvelustyttö, koska hän juuri vasta oli saanut silmänsä aukkiin, ei ollut vienyt vielä lattumelle, ja jolle senvuoksi olin heittänyt tukon tuoreita heinää, ja siamporsasta, joka mielestäni oli tavattomasti pyöristynyt, ja jota senvuoksi olin hetken aikaa kyhnyttellyt, ja lisäksi olin vaihtanut muutamia sanoja erään ohjajavan varhaisen meijerikuskin kanssa:

- Huomenta.
- Hyvää huomenta.
- Tullee hyvä heinäpouta.
- Meillä aloitetankin tänään.

Ja minä olin näyttänyt ylen tärkeältä seisessäni pihamaalla navetan edessä puolipukeissani. Mutta tähän kaiken oli kulunut hyvinkin runsas puolituntinen, ja kahvi oli silläväliin kuin ihmeen kautta valmistunut, niin että minä sain sitä kohta, kun pyysinkin.

Mutta missä sensijaan oli kovasin? Miksei kukaan ollut hakenut kovasinta? Muistin hämärästi nähneeni sen jossa-kin viime kesänä, mutta missä . . . ? Vaimoni taas muistutteli, että hän oli nähnyt sen pannessaan joulusahia, ja että hän oli silloin laskenut sen jonnekin korjuun . . . Niin, tietysti oli helppo sanoa noin, mutta yhtä helppoa ei tainnut olla sitä löytää . . .

— Minä juon vielä kolmannen kupillisen, — sanoin minä, — muut hakekoot silläaikaa kovasinta . . . Annahan vähän voita sämpylän päälle, tästä tulee hikinen päivä . . .

— Aiotko sinä pyyhkäistä koko niitun? — kysyi vaimoni, pysähtyen yhtäkkiä keskelle keittön lattiaa.

— Kyllä se on vakaa aikomukseksi, — sanoi minä hieman närkästyneenä, sillä kysymyksen sävy ei minua miellyttänyt.

— Mitä varten se tuntuu sinusta niin ihmeelliseltä?

— Ei, ei, minä vain . . ., kiiruhti vaimoni selittämään.

Ajattelin, että jos sinä aiot saada koko työn valmiiksi tänään . . .

— Sitä en ole sanonut. Sanoin vain, että aloitamme tänään.

— Niin.

Ja vaimoni katsoi pihalle.

— Nyt minä löysin kovasimen, — ilmoiti samassa palvelustyttö, hyökäten juosten keittiöön.

— Missä oli?

— Eteisen ulko-oven päällä.

Muistin nyt panneeni sen sinne itse viime syksynä, kun olin hionut sirppiä leikatakseni perunanvarsia, mutta en virkanut mitään. Olin valmis käymään rantaan, ja viikate olkapälläni ja kovasin kädessäni, ylläni vain sandaalit ja housut ja paita (paidan ajattelin myöskin keskipäivällä heittää pois) ja lakki minä astelinikin sinne kohta sen jälkeen, annettuani sitä ennen viimeiset määräykset:

— Syön rannassa tänään, — sanoin. — Aamiainen tuotakoon sinne tavalliseen aikaan.

Vaimoni hymyili.

— Etkö tosiaankaan viitsi kävellä tänne ylös? Matkaahan on vain . . .

— Muutama askel — niinkö? Helppo on sanoa tuolla tavoin sen, joka saa jäädä tänne kotiin, mutta jonka koko kuuma kesäpäivä täytyy raataa ruumis märkänä . . .

— N
piimää j

— Ja

— K

Ja ry

sin puris

oli melk

lähitessä

matkaller

ja mäkip

Ah, i

elämässä

kuvitteilr

kertomul

Aami

tävästi j

valle kiv

ja alan t

televat o

päivänä

littuset l

luulisi, e

jos nimitt

on vehn

tien tuo

hohtavat

minä tui

masta p

ennenkin

nyt se k

Helke

puoleises

Toisella

mutta ei

vikaantur

menen r

täni, mut

huoahhtar

kiitos, pä

häärii taa

häärii ku

soi, isket

omasta n

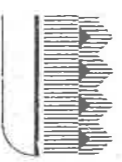
kuuluu h

Verntta h

housuja

aamiaiset

kaa helk

— Minä tuon sinulle ruuan rantaan. Talkkunaan ja viili-
piimää ja sellaista . . .
— Ja kahvia.

— Kahvia myöskin. Mene hyvällä onnella.
Ja ryhtyessäni katkaisemaan viikate olkapäälläni ja kova-
sin puristetussa nyrkissäni tuota vajaata sataa metriä minulla
oli melkein samanlainen tunne kuin kerran, kauan sitten,
lähtessäni ensimmäiselle ja toisaiseksi ainoalle ulkomaan-
matkalleni . . . Mutta nyt minä harppailin jo mäkeä alas,
ja mäkipätärä oli jo ranta.

Ah, minä en tiennyt vielä kohtaloani! En ollut koskaan
elämässäni niittänyt, paitsi huvikseni, lystikseni vain, ja minä
kuvitteilin, että se oli yhtä helppoa kuin kirjoittaa kauniita
kertomuksia . . .

Aamu on ihana. Kuinka aurinko jaksaakin hellittää vie-
tävästi jo näin varhain! Minä istuudun veden rajassa ole-
valle kivelle, riisun sandaalit jalastani ja kastan jalkani veteen
ja alan teroittaa viikatettani, silävälän kuin ajatukseni askar-
televat onnellisina tehtävässä, joka minua odottaa. Tällaisena
päivänä tekee ilmeitä! Kuinka vesi kimmeltää, ja kuinka
lintuset livertävät! Ellei olisi tavallinen arkinen maanantai,
luulisi, että on pyhä, juhlapäivä, ehkä juhannus, ehkä jouluk-
jos nimittäin joulukokous osuisi kesäiseen helteeseen. Ilmassa
on vehmaan ruohon ja apilaan ja kirikkaanvihertävien leh-
tien tuoksua. Laitilan mäellä kasvavien koivujen rungot
hohtavat häikäisevän valkoisilta. Joku soutaa veneellä ohitse;
minä tunnen hänet. Se on lautturijoka kai palaa koke-
masta pyyntiveikeitään; hän on yhtä hymyilevä kuin aina
ennenkin. Minä huudan iloisesti huomenta ja sanon, että
nyt se kohta alkaa. Heinänteko — niin.

Hetken päästä se sitten alkaakin. Minä aloitan veden-
puoleisesta päästä. Ensimmäinen sivallus sujuu oivallisesti.
Toisella pyyhkäisyllä yön kiven niin että kipenet sinkovat,
mutta ei hätää mitään: viikate on vielä ehjä. Hion hiukan
vikaantunutta kohtaa ja jatkan työtä täydellä höyryllä. Kym-
menen minuutin kuluttua heitän paidan yläni ja lakin pääs-
täni, mutta samalla minun on myöskin istuuduttava tuokioksi
huoahamaan, sillä valtimoni paukuttavat ankarasti. Jumalan-
kiitos, päivähän on toki vasta alussa. Ja kotvasen kuluttua
häärin taas rantaniitulla hikeävaluva, melkein ilkiälaston mies,
häärin kuin vimmatu, iskee heinää ja turvetta niin, että sauhu
soi, iskee sisunsa koko voimalla ja jättää sentään jälkeäkin,
omasta mielestään varsin oivallista jälkeä. Kuluu tunti, kaksi,
kuluu huimaava määrä aikaa, kenties kolme tuntia . . .

Venttä holl, housuni putoavat! Henkseilt ovat revenneet,
housuja on korjattava. Mutta eikö vähitellen ole ehditty jo
aamiaiseen. Päivä ruppeaa tuntumaan tuiki pitkältä, se hoh-
kaa hellettä kuin liekitsevä pätsi, se polttaa paljasta ihoa

kuin tulisella raudalla. Pitäisikö ehkä käväistä katsomassa
kelloa? Onhan sitä jo tullut työtäkkin tehtyä . . . Ja samassa
kilahatta viikatteen terä poikki, katkeaa niin kauniisti ja sife-
västi ruohomeressä väijyvään kiveen, että ihan naurattaisi
jos ilkenisi . . .

No, nyt tuli kuin tulikin pysähdys. Mutta minä olen
kuitenkin melkein hyvilläni kaikesta. Riisun yltäni loputkin
vaatteet ja kahtaan järveen, missä sitten pulikoin ja vilvoit-
telen runsaan tuokion, tehden kaikki uimatemppuni, mikä
osaan (ne eivät kyllä ole varsin moninaiset) ja kapuan sen-
jälkeen pätärille ottamaan aurinkokylpyä. Heittäydyn nuor-
tein, joskin jonkunverran kimolleivin jäsenen korkean maa-
heinän ja koiranputkien keskelle; siinä on suloinen leväti-
päivä paahata vasten kasvojeni, hyönteiset surisevat, ja joelta
kuuluu airojen tasainen tahti. Kukko kiekahtaa ylhäällä
mäellä, ja salmen toiselta puolelta kajahtaa toisen heittane-
kan kiemeä vastatervehdys. Tuhansia tuoksua kirmailee
ilmassa edestakaisin, minä hengitän niitä kaikkia keuhkojeni
täydeltä, maailmassa vallitsee leppoisa, autuas rauha — ja
katkennut viikate lepää koiranputkien keskellä vierelläni.
Mutta viikatteen varsi, — ajattelen, — kas, sepäs kuitenkin
piti! Eiöpäs se katkennut. Aamiaisen jälkeen menen hake-
maan uuden terän, ja sitten on taas aikaa puskea jitaan asti.
Poudakkin todennäköisesti jatkuvat . . .

Hekket entävät jälleen kuin hevosilla ajaen. Kuuluu ko-
hinaa: ”Kyröskoski” soluu keveästi ohitse. Laival kello
on siis yksitoista. Olisipa tosiaankin jo aika syödä aamiaista.
Mutta samassapa aamiaisen tuleekin, tulee oikein kukkurai-
sena, ruokahalua kiihoittavana. Viiliipiimää ja talkkunaan,
kannanmunia ja voileipää . . . ja kokonainen pannullinen kah-
via . . . Minä syön ja juon ja tunnen itseni kohtalaisen
ylpeäksi, kun kuulen sanottavan, että ”tuimasti sinä oletkin
pyyhkäissyt . . .”

— Täytyyhän sitä, — sanon minä, — ja ellei olisi tullut
pienitä vahinkoa . . . Oli tuolla ryteikkössä sellainen jou-
tilas, pahaniltainen kivi, sen rauhaa minä muka häiritsein.
Niin, mutta ei hätää.

— Ei, — sanoo vaimoni, — onhan syksyyn vielä viik-
koja . . .

Syönnin päälle raukaisee merkillisesti. — Jospa nukah-
taisin hetkiseksi, — ajattelen, — päiväkin noin kilottaa . . .

Mutta itäpäivällä on minulla kuin onkin viikatteessani
uusi terä, mutta koska kello on sitä hankkiessani painunut
viiteen, päätän jättää nittämisen tältä päivältä ja aloittaa huo-
mennä uusin voimin. Minun on sitäpaitsi mentävä lapsen-
ristäisiin kylään, muistan äkkiä, ja olisi melkoinen loukkaus,
jos jäisin kotiin. Ihmisten mielet pahoittuvat niin herkästi . . .
Jostakin syystä en sitten kuitenkaan mene ristittäisiin, vaan
annan vaimoni mennä yksinään, käskien hänen tuoda tuliai-

sia. Paneudun sänkyyn pitkäksi; muistan, että minulla on tärkeätä ajatustyötä: joku avustus johonkin alkakauslehteen; toimittaja kirjoitti siitä juuri eilen jo toisen kerran ja . . . Niin, niihin ajatuksiin minä sitten jo nukunkin, nukun onnellisena, tietämättömänä kuin pieni lapsi, nähden unta äärettömistä tasangoista, joilla kasvaa miehenkorkeinen heinä, jonka minä uudella viikatteellani katkaisen. Ja monet ihastuneet silmäparit seuraavat uljasta rientoani . . . Ah, on su-loista saada nukkua!

Ja illasta ja yöstä astuu esiin uusi päivä, joka tuo mukanaan uuden hien ja taistelun, mutta toisena yönä ovat jäseneni pahasti kipeät, kunnes kolmatta kamppailun päivää seuranneena yönä kolouts ja kimoilminen käsi- ja olkailihaksissani ja niskassani ja säärissäni ja selässäni ja yleensä kaikissa ruumiini osissa ja elimissä yhtyy kirveliväksi tuskaksi, mikä riistää unen ja synnyttää epäaloja ajatuksia. Minä muistutelen eräänlaisella ellottavalla vastenmielisyydellä vielä nittämätöntä alaa. Se ranta osoit-tautuikin suuremmaksi kuin alussa kuvittelin. Eikä se itse asiassa niin pieni ollutkaan. Ei sitä sentään helkessä pyyhkäissyt paraskaan työmies. Oman aikansa se vaatii, niinkuin kaikki muukin. Mutta että se sittenkin olisi ollut noin suu-naton alue . . . Ajatukseni kiertävät samaa ympyrää. Minä hikoilen ja kärsin valtavasti, mutta kärsimyksissäni on toki pieni lohdutus: mikään ei kestä ikuisesti, kerran tulee kaikelle loppu . . . Rooma — mahtava valtakunta — mitä on esi-merkiksi jäljellä sen muinoin niin ylpeistä keisareista, Neerosta, joka täytti maailman kauhulla ja luuli olevansa suuri runoi-lija, tai hullusta Caligulasta, joka pilkatakseen senaattia ni-mitti hevosensa konsuliiksi! Tomu ja tuhka. Kaikki loppuu. . .

Ja neljäntenä päivänä onkin koko ranta kuin partaveitsellä siteäksi ajeltu. Edellisten päivien niitokset, jotka öiksi olin haravoimut rukoihin, ovat nyt puoli päivän auringon helteessä taas kaikki hajallaan, samoin kuin tämänkin aamuinen sato. Suuren osan heinistä olisi jo hyväällä syyllä voinut korjata latoonkin, kuiviahhan ne ovat, nuo ensimmäisten päivien niitokset, että kahisevat, mutta minä olin päättänyt korjata kaikki sitten vasta yhdellä kertaa. Lökölikköt nyt aikansa auringossa. Tänä iltana haravoin vielä kaikki rukoihin, aamulla vielä levitän ja sitten huomenna näihin samoihin aikoihin alan latoon viemisen. Se on pian tehty, lato kun on keskellä rantaa.

Niin minä ajattelin, ja illalla olivatkun taas kaikki kauneissa ru'oissa, nuo ensimmäisten päivien niitoksetkin, ruutikuivat heinät, joiden paikka paljon paremmin olisi jo ollut ladossa kuin paljaan taivaan alla. Mitä ihmettä minä oikeastaan le-

vittelin ja kokoilin niitä lakkaamatta, nähtyäni jo nittämisestä mokomankin vaivan! Sillä huomisamuna on tietysti taivas pilvessä ja sataa kuin vedenpaisumuksen päivinä. Nyt ei ole ajattelemenkaan korjaamista. Seuraavana päivänä sataa myöskin, sataa yhteen mittaan kolme päivää . . . Siinä nyt menivät kauniit heinäni! Ja minä käyn vähän väliä pihalla tutkimassa taivasta, eikö se jo kohta rubeaisi selkenemään. Mutta eipäs: yhä vain sataa. Ja silmiini kihoavat melkein kyvneleet, kun minä ajattelen kauniita heinäni. Kyllä ne nyt mäitänevät ru'oissaan. Eikä asiaa lievennä vähääkään se, että noiden ruokojen ulkoinen asu on niin taiteellisen moiteeton. . . Turhaan olet rehkinyt ja hikoillut!

— Vanhan lehmän heinää myöskin tarvitaan, — lohdut-televat minua naapurini, — älä sure yhtään . . .

Kyllä; tarvitaanhan niitäkin. Ja vanhan lehmän heinää niistä sitten tulikin, ja tekevähän ne talven mittaan kylvö-heinien kanssa kauppansa, mihinkä lienevätkin hävinneet, kottakaan vain ei jäänyt. —

Viikko senjälkeen, kun heinät oli lopullisesti saatu latoon, olin käymässä Tampereella. Kadulla tulee vastaan taiteilija S., joka heti minut huomattuun, muistamatta edes tervehtä, vaikka enme olleet tavanneet pariin vuoteen, huudahdatta: — Hei, mies, sinä näytät väsyneeltä! Joko sinä olet saanut maahainäsi latoon? Minä kuulin kerrottavan . . .

— Kuka kertoi?
— Näyttelijätär L. Hän oli vuorostaan kuullut asian Bitä . . .

— Entäs rouva B?
— Mistä hän oli saanut tietonsa? — kysyn kylmästi, savukkeikuroita puhallellen.

— Oh, koko maailmahan siitä puhuu! Vai niin, ne ovat nyt siis ladossa. Minä onnittelen. Mutta terve sentään!

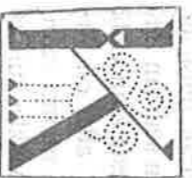
Ja ystäväni nauroi vilpittömästi. Minä annoin hänen mennä.

Tämä oli tarina eräistä suloisista suvisista päivistä ja synkistä sateista ja maahainistä ja niiden niitosta ja korjuusta, joka kaikista kohalokkaista kommeluksistaan huolimatta jätti jäl-keensä varsin mieluista muisteltavaa. Enkä minä toki sen-jälkeen ole enää sellaisella vimmallä iskenyt viikatettani lais-kottelemaan kiveen enkä ihan ehdoin tahdoin antanut ruuti-kuivien tuoksuvien heinien muuttua pahalta lemhataviksi vanhan lehmän heiniksi. Sen jälkeen olen nittänyt saman rannan moneenkin kertaan varsin suottuisin tuloksin — ja myöskin joltisellakin ulkonaisellakin menestyksellä.

SE EI OLLUTKAAN OIKEATA RAKKAUTTA

KIRJOITANUT JALMARI HELO

ivelän kartanon herra ei ollenkaan pitänyt siitä, että kauppias Hartmanin ainoa poika Arvo riiaili kartanonomistajan vanhinta tyttäreltä Airaa. Hänen mielestään ei se sopinut ollenkaan, että tuollaisen velkaantuneen kauppiaan poika läheneli Airaa. Aira sentään on kartanonomistajan tytär, jonka vanhemmat ovat sivistyneitä ihmisiä ja päälliseksi vielä rikkaita, saaneet kunnolliset kasvatukset ja koulutukset sekä opetettu sivistyneen ihmisen tavolte. Se ei silloin sovi, että sininenäisen nurkkakauppiaan hionatoin pojantolvena tulee lähentelemään ollenkaan tämänlaisen perheen vanhinta tyttäreltä, joka vaan on kasvatettu tohtoreita ja maistereita varten. Tämminöiset maailman tapahtumat eivät mahtuneet kartanon herran päähän, jonkatähden hän vanhoikin tavalla taikka toisella lopettavansa tuommoiset suhteet. Tästä alkaen ei Airalla eikä Arvolla pidä oleman toistensa kanssa mitään tekemistä —. Se on sanottu ja se sana pitää.

Tämminöistä kommentoa Kivelän herra lorikoitti rouvalleen, joka muutenkin oli aivan tarpeeksi hermostunut tästä asiasta. Mieheensä suutuksissa pauhaamat ajatukset lissivät vielä tätä hermoheikkoutta siihen määrin, että rouva oli ollut jo vähän aikaa kuin pikku pötkö. Makaili sängyssä ja ikkeskeili sekä voivotteili huonoa vointiaan.

Kartanossa oli elämä muodostunut vähän sohkuiseksi ja tuo rakkausjuuttu oli syynä kaikkeen tähän. Rouva ei oikein voinut järjestää palvelustyttöjen tehtäviä, sillä hänen ajatuksensa askaroitivat muualla, ja liekki sitten tämminöisen tilanteen aikana oikein siihen ollut häluakaan. Senpätähden kaikenkin piat tästä kaikesta tykkäsivät, sillä heillä oli kaikissa asioissa paljon vapaampaa, kun ei rouva itse ollut siinä sohrimassa. Ja mikä vielä oli heille kaikista suurinta vapauden ja itsetoiminnan suurta aikaa, niin oli se, että tytöt saivat vapaammin laskea yökylässä kulkevia sulhasmiehiään sisään, kun ei ollut mitään pelkoa siitä, että hallitusväen puolelta tätä heidän hommaansa jollakin tavoin oltaisiin häiritsemässä. Tämminpä tähden juuri he tahtoivatkin auttaa Airaa, kun tiesivät sen, miten vaikeata hänen oli tavata Arvoa. Mutta kun koko talon väki oli auttamassa häntä, niin aina silloin tällöin vähän löylynyönyt kartanonherra saatiin petetyksi ja saatiin tuolle nuorelle parille hankittuksi hetken tilaisuus tavata toisistaan, josta tapamisesta sitten nauttivat koko Kivelän kartanon väet, lukuunottamatta herraa ja hänen sairasta rouvaansa.

Tämminöinen vainottu rakkaus on varmaankin monta kertaa voimakkaampaa, tulisempaa ja ehjempää kuin se, että kaikkien mielestä joku nuori pari on juuri sovelias menemään yhteen. Tämän tapainen rakkaus paremmin irroittaa ihmisen sydämmen hienoimmat sielunkielet soimaan. Se saa ihmisen hulluuteen asi vannomaan, ettei ole muuta niin pyhää, niin kaunista kuin se ihminen, jonka puolesta häntä väirotaan. Ihminen näiden asioiden edessä tuntee olevansa niin täydell-

isesti rakkauten jumalten hallussa, että veri tyrehtyisi suussa, elämä kaikkeudessaan olisi tuomittu menneeksi, ellei saisi elää sen kanssa, jollekka rakkautensa pyhäkön ovet on kerran avannut ja jollekka on tunnustanut ensimmäisen kerran tuon aarteen kunnon sydämmelle. Naapureitten ja kartanon palvelusväen mielestä oli ainakin Airan ja Arvon rakkaus joutain tämänlaisia, mutta heidän itsensä mielestä se oli vielä paljon suurempaa, se oli joltain senlaisia, mitä ihmiset eivät täydellisesti ymmärrä muuten kun saavat sitä itse kokea —. Se maailma, missä silloin asutaan, on paljon korkeammalla tavallisuutta. Kaikki on niin kelventä, toivorikasta ja elämäntähtöisyyttä valoisia j. n. e.

Näin arvikoivat rakastuneet usein elämää, joka heille nyt näytti hymyilten kasvojaan. Mutta toisella tavalla mittasi elämänsä Airan isä, joka edelleen pysyi sanojensa takana, eikä luvannutkaan niitä ikänä peruuttaa, sanoen tavalla taikka toisella lopettavansa tämminöiset lapselliset välit.

Tässä sitä oltiin. Nuoret eivät luvanneet myöskään peräksi antaa, sillä heidän valansa olisikin silloin ollut vaan tuulen synnyttämää rantavaattoa, joka myrskyn asettuttua haihtuu aivan olemattomiin. Ei, se on erohdyttävää. ”Meidän rakkauteemme ei ole verrattavissa miininkään saippuakupliin. Se on verrattavissa kirkassilmäiseen tähteen avaruudessa, joka kautta aikojen jakaa kiilua taivaalla ja jonka säteily tuottaa hävynäisiä taakeppäin ja nyt on aivan samanlaisia, yhtä voimakasta —”. Näin puheli Arvo eräänä sunnuntai-iliana Kivelän kartanon puutarhan aidan takana vierellänsä istuvalla Airalle, joka aivan selvästi silmänsä liikkeillä näytti hyväksyvän Arvon puheet. Kaikessa totuudessa, muun maailman menoista vähääkään väittämättä, he siinä olivat istuneet jo pitkät ajat. Airan katoaminen ja pitkäaikainen poissaolo oli-pikin saanut kartanonherran liikkeelle. Hän oli kiertänyt ta-loaan kuin lässä kuunaa puuroa, mutta tähän asi tuloksetta. Nyt kumminkin putarhaa kierrellessään hän yhtäkkiä yllättää nämät kaksi haaveilussaan elävää ihmistä. Sanaakaan sa-luisevaan ruumiiseen kävelykeppiinsä kappaleiksi ja kerkiääpää vielä antamaan muutamia korvatilikoitakin, ennenkuin Arvo kerkiää hämmästyksistään selvittämään ja juoksemaan pakosalle. Sanaakaan sanomatta kävelee Aira isänsä edellä kotiin, mutta niin vihainen kun isä onkin, ei hänkään nyt suuttu-mukseltaan voi puhua. Tästä kohtauksesta puhuttiin kylällä paljonkin ja liitettiinpä juttuun vielä siivetkin sivuun. Siitä vaan oltiin kovin epävävällä kannalla, että kuinkakahan Aira mahtoi isänsä kanssa tämän asian sopia, sillä häntä ei nähty paljon edes kotipiirissä liikkuvan.

Pian tämän tapahtuman jälkeen otettiin Kivelän kartanon kahdelle vähän tylsäpäiselle pojalle kotiopettajia. He kun eivät kouluissa päässeet juuri koskaan luokkaa muuttamaan, vaan yleisesti tiedettiin, että pojat olivat oppikoulujen tavallisen kuulujia ”lautamiehiä”. Nyt kumminkin oli heitä pää-tetty höyhentää vähän kotona ja täksi höyhentäjäksi oli va-

litu ylioppilas Reino Lehto. Kohta kun tämä nuori „maisteri“, joksi häntä tituleerattiin, oli päässyt talon tavoille, rupesi hän tutustumisen ohella kurkistelemaan Airaa, jonka alakuoloisuus ja kainous rupesi nuortamiestä jonkun verran miellyttämään. Eikä aikaakaan, kun he nähtiin yhdessä tekevän kävelymatkoja. Talvella tehtiin hiittoretkiä ja pian he olivatkin jo kuin kaksivaljakko, jotka välttämättä kaipaivat toistensa seuraa. Kartanonherran mielestä tämä kaikki sopi nyt erinomaisesti. Reino passasi kylläkin perheenjäseneksi ja oliipa hän sentään ylioppilasmieskin, jonkatähden hänellä on mahdollisuuksia. Seurustelu muuttuikin niin jokapäiväiseksi, että ihmisetkin tiesivät varmuudella puhua: että Aira on Arvon jättänyt. Rouvan myöskin tiedettiin vähitellen rantuneen hermotaudistaan ja yleensä puuhailevan siihen suuntaan, että Lehto tulisi vävyppöjäksi taloon.

Arvo, joka jännityksellä seurasi kartanon tapahtumia, tiesi kaikki maailmalla liikkuvat puheet sekä näki itsekin tämän pariskunnan usein yhdessä kulkevan. Hän aavisti itsekin, että kaikki, mitä kyllällä hänestä puhuttiin, oli todellakin totta. Senpätähden hänen sisimpänsä olikin niin täysi kuin olisi joku tahtonut koko ruumiin repiä kappaleiksi. Pää kohisi, rintaa raskaasti kohoei, ja välistä silmät oikein mustenivat, kun Aira ja Reino joskus sattuivat tulemaan kävelytretkillään Arvoa vastaan. Hän rukoili Jumalaa, että jaksaisi kestää sen vääryyden, mitä hänelle tehdään, sillä Arvolla oli tiedossa se, että jos hän olisi rikas ja jos vanhempansa olisivat jaksaneet

hänet kouluttaa, niin ei mikään estäisi häntä saamasta Airaa. Sydämeistään asti rupesi hän halveksimaan Airaa, joka häntä oli pitänyt pilkkanaan, joka hänen lupauksilleen ja valoilleen varmaan nyt nauroi, vaikka ne olivat olleet hänelle kaidista pyhintä, mitä ihmisinnassa koskaan voi liikkua. Nyt hän uskoi, ettei se ollut oikeata rakkautta Airan puolelta, kun vaan noin helposti voi ilman mitään toisen seuraa liittyä ja puhua toiselle ehkä samasta uskollisuudesta kuin vielä joitakuuta kuukausia takaperin hänelle. Tämä aika oli Arvolle taistelujen ja kiusausten aikaa. Meni hän minne vaan, niin kaikkialla kiusasivat häntä samat ajatukset, vaikka kuinka olisi tehnyt päätöksiä siitä, että eletty elämä on menetettyä ja ettei sitä ihmisviisauksilla ole enään takaisin voitettavissa. Turhaa olisi siis ajatella jonkin menetetyn tavaran takaisin-saamista, sillä ei sitäkään tarjottimella enään eteen kanneta. Kun Aira Kivellä ja Reino Lehto julkaisivat kihlauksensa oli tämä uutinen siksi tuttua paikkakunnalla, ettei siitä kuukaan viitsinyt edes puhua. Kaikki sen tiesivät, ettei kahden nuoren, eri sukupuoleen kuuluvan ihmisen pitkäaikaisesta seurustelusta voi muuta tullakkaan kuin kihlaus taikka iankaikkinen riitainen ero.

Arvokaan ei tätä uutista pitänyt enään minään, sillä ei tästä voinutkaan muuta ajatella. Sisäisestikin hän oli jo taistelunsa käynyt, sekä tehnyt itselleen selväksi sen, että Airan rakkaus häntä kohtaan ei sittenkään ollut oikeata rakkautta.

JUOLAN MATIN JOULLU

(SURULLINEN TARINA)

Muinaisia muistellessa
Muistan myöskin Matin,
Markkinoilla kulkijan, sen
Juolan juoppotraitin.

Pahimmillaan pakkanaan on,
Nurkat, aidat paukkaa;
Matti vain ei kylmää tunne,
Hän kun aina naukkaa.

Kotihin päin kolmijalka
Kompuroi nyt yksin,
Jätti Matin kiepin kanssa
Painiin sylytyksin.

Kaakkiin hän varsan vaihto
Joulumarkkinoilla;
Kaupungista viinat osti
Vaihtokiloilla.

Matilla, näät, mukanaan on
Ystävänsä yhä,
Kuinkas muuten joulutunnon
Saiskaan juhla pyhä!

Ojast' ylös yrittellen
Syvempään vain hukkuu;
Turhan taiston jälkeen Matti
Nietoksehen nukkuu.

On nyt miestä Matissa: hän
Keuu hevostansa,
Pulloansa suutelee ja
Satti eukkoansa.

Kirkolle kun saapunut nyt
Sisään hoippeeroipi,
Niin jo hälle lähtöviirsi
Sieltä vastaan soipi.

Mutt' on vuode vaarallinen
Tuiman talven säässä;
Hetki vain, niin mihehtäm'm' on
Kädet, jalat jäässä.

Näin se joulu Juolan tupaan
Tääkin kerran tuli:
Matti joi, ja vaimo, lapset
Ikkunsa sul.

Mitäs muuta neuvoa, kuini:
Uudestansa rekeen
Sekä kilvan toisten kanssa
Kotinatkaa tekeen.

Siitä hänet löydettiin
Ja vietiin lasarettiin,
Jossa häiltä sormet, varpaat
Paljon lyhennettiin.

Rauhan saivat vasta, kunnes
Nuuku-Matti voitti,
Kuorsas ukko uuvuksissaan.
Jouluamu koitti.

Vaikk' on vaimen konkarilla
Pari, kolme jalkaa,
Matti sillä toisten ohii
Yrittellä alkaa.

Kylläpä vain kärsiä sai
Siinä pitkät piinat.
Sellaista ne aikaan saivat
Matin jouluviinat.

Joulukirkkoon kuitenkin nyt
Matti tahtoo mennä,
Vaikei enää ennen hän
Kuin loppuvirteen ennä.

Tiekö kaita, vaiko lienee
Sekaantunut ohja:
Keikahdus — ja aliaan hällä
Onkin — ojan pohja.

Henki heijä pelastettiin,
Mutt' ol' eessä miero,
Murheen polku mutkikas ja
Mieron omni kiero.

Muistan Matin — vaikk' on aikaa —
Kerjuussa kun kulki,
Mutt' en, missä, milloin häntä
Kuolo silmät sulki.

Ottaos tää opiks, vieta
Viinatonna joulu,
Jottei osuis osaksesi
Matin kova koulu!

K. V. L.

Suomen Maatalous-Osake-Pankki

Pääkonttori Tampereella

24 haarakonttoria

7 $\frac{1}{2}$ % Talletuskorke $\longleftrightarrow$ 8 $\frac{1}{2}$ %

ta Airaa.
ka häntä
aloilleen
alle kai-
tua. Nyt
suolelta,
aan hit-
in vielä
oli Ar-
te vaan,
l kuin ka
netettyä
ttavissa.
akaisin-
kanneta.
uksensa
ittä ku-
kahden
kaisesta
ka ian-

Kysykää
IHANNE
MARGARIINIÄ

Se merkki takaa, että
valmistte kestää kat-
ken kilpailun mar-
gariinialalla.

Tilauksia otaa vas-
taan valmistaja:

Tampereen

Margariniitehdas Oy.

Puutarhakatu 16. Puh. 15 66.

WICANDER & LARSON A/B

TAMPERE · KUNINKAANKATU 23

Mattoja $\blacklozenge$ Tapeetteja $\blacklozenge$ Korkkia

Ainoa erikoisliike päikkäkunnalla, sentänden edullinen ostopaikka

S. Vafiniⁱⁿ Kangaskauppa

Tampere

Iänhenkatu 24. Commersin talo. (Ensimmäisen apteekin vieressä)

On koko Tampereen ja sen ympäristön
ostavan yleisön suosituin ostopaikka

Aina vaihtuva varasto kaikkia alaan kuuluvaa tavaraa

PUKU-AITTA

(Vastapäätä Sandbergin Rautakauppaa)

TAMPERE
KAUPPAKATU 1
PUHELIN 19 26

Suosittelue suuresta usein vaihtuvasta varastostaan

Naisille kauniita kappoja yksinkertaisimmista hienompiin malleihin

Miehille sirtot ja kesäivät puvut, palttoot, puolipalttoot ja housut

Pojille puvut ja palttoot

HINNAT KILPAILUN KESTÄVÄT

KELOT
KIHLAT

sekä

Sopivimmat
Lahjaesineet

saatte edullisimmin

M. Suutalan

Kultasepäniikkeestä

Vellamonkatu 2, Tamme-
silän päässä. Puhelin 19 11.

K. A. WAHLROOSIN

Kultasepäniikkeestä

Puhelin . 90 Tampere Hämeenk. 19

ostatte edullisimmin joutu-
latjanne kuten kitha- ja
jalokivisornnukset, kulta- ja
hopeakellot, kaulakorut,
rannerenkaat, kahvikalustot,
hopea- ja uushopealusikat
y.m. alaan kuuluvat teokset.

Huom.! Hinnat entisestäänkin alennetut!

VALOKUVAUS-

KONEITA

ja -tarpeita hyvä valikoima.

Halvat hinnat

AMATÖÖRIT!

jättäkää kehitys- ja jäljentämisaivat
meidän huoleksemme.

Nopein suoritus. Työ tunnustettua.

O.Y. FOTO A.B.

VALOKUVAUS TARPEISTO

Kuninkaankatu 25. Puhelin 20 13.

Jouluostoksenne

teette edullisimmin

HÄMEENKYRÖN
OSUUSKAUPASTA

P A R H A I M P A N A
HUONEKALUJEN

ostopaikkana suositellaan
O. KANTOSEN
HUONEKALULLISETTÄ

TAMPERE. PUUTARHAKATU 16. PUH. 2190.

KOTILEIPOMO

PRIMULA

TAMPERE
Läntinenkatu 35
Puhelin . . . 1211

Sivumyymälät:

Tammelankatu 2
Kauppahalli 100

Suosittalee hyväksi tunnettuja
valmisteitaan

DIAMANT

kenkävoide on ehdottomasti paras, sillä se on valmistettu tieteellisen tarkasti kustannuksia säästämällä sovelletuista nahkaa suojelevista raaka-aineksista.

DIAMANT

killokkeen käyttö tekee Teidät tyytyväisiksi Sillä jalkineenne ovat aina toisteltavat ja kestävätkä entistä enempi.

Sillä säästätte huomattavasti aikaa ja rahaa.

Sillä suositte kotimaista valmistetta.

Sillä vastustatte ulkomaisten trustin valtausyrkimyksiä.

Karttaka ulkomaisten trustin valmistetta.

DIAMANT VOIDETTA SAATAVANA KAKKIALTA.

Teknokem. Tehdas Oy. Santalahdi

Tampere. Puhelin 1553.

BRANDER & KNI

ENSILUOKKAINEN KONDIITTORILIIKE

KAUPPAKATU 16 Puhelin 1985

Suosittalee hyväksi tunnettuja tuotteitaan.

KAHVILLASSAAMME
saatavissa hyvää kahvia maikkaiden leivosten kera.

O. Y.
**TAMPEREEN
PUKIMO-
TEHDAS**

Tampere, Viinikank. 19
Puhelin 1612

Suosittalee

Kappa-, Puku- ja

Paita-

valmisteitaan.

Tukku- ja
Vähittäismyynti

Paras ja halpa Rakennuspuutavara

höylätty ja höyläämätön,

Kattopäreet, Laattikolaudat, Savuterva y. m.

ostetaan

VALTION SIURON SAHALTA

Osoite: Siuro. Puhelin: Siuro N:o 4.

Hinta 6 mk.